

UCHWAŁA NR XXXI/222/10
RADY MIEJSKIEJ W MIŁOSŁAWIU
z dnia 12 lutego 2010 r.

w sprawie przyjęcia Programu opieki nad zabytkami
dla Gminy Miłosław na lata 2010 – 2013

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591 ze zm.) oraz art. 87 ust. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568 ze zm.) Rada Miejska w Miłosławiu uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Program opieki nad zabytkami dla Gminy Miłosław na lata 2010-2013 o następującej treści:

PROGRAM OPIEKI
NAD ZABYTKAMI
DLA GMINY MIŁOSŁAW
NA LATA 2010 – 2013

SPIS TREŚCI:

1.	Wstęp	5
1.1.	Cel opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami	6
1.2.	Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami	7
2.	Uwarunkowania zewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego	7
2.1.	Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z opracowaniami wykonanymi na poziomie województwa	8
2.1.1.	Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego	8
2.1.2.	Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego	8
2.1.3.	Inne dokumenty o zasięgu województwa, których problematyka związana jest z dziedzictwem kulturowym	9
2.1.3.1.	Wielkopolski Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami na lata 2008 – 2011	9
2.1.3.2.	Strategia rozwoju turystyki w województwie wielkopolskim	10
3.	Zasoby dziedzictwa i krajobrazu kulturowego Gminy Miłosław	10
3.1.	Obiekty zabytkowe nieruchome o najwyższym znaczeniu dla Gminy – wykaz	11
3.2.	Obiekty zabytkowe nieruchome wskazane przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków do ujęcia w gminnej ewidencji zabytków – wykaz	14

3.3.	Zespoły najcenniejszych zabytków ruchomych na terenie Gminy	22
3.4.	Zabytkowe cmentarze na terenie Gminy	23
3.5.	Krajobraz kulturowy	25
3.5.1.	Obszarowe wpisy do rejestru zabytków	25
3.5.2.	Parki krajobrazowe	26
3.6.	Zabytki archeologiczne	27
3.6.1.	Stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków – wykaz	28
3.6.2.	Stanowiska archeologiczne o własnej formie krajobrazowej	28
3.6.3.	Stanowiska archeologiczne zewidencjonowane i wpisane do rejestru zabytków – zestawienie liczbowe	29
4.	Uwarunkowania wewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa krajobrazu kulturowego	29
4.1.	Stan zachowania zabytków nieruchomych, ruchomych i dziedzictwa archeologicznego	29
4.1.1.	Zabytki będące własnością Gminy	32
4.2.	Uwarunkowania wynikające ze studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Miłosław	33
4.3.	Uwarunkowania wynikające z miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego	35

4.4.	Wynikające z uwarunkowań ochrony przyrody i równowagi ekologicznej	38
5.	Cele gminnego programu opieki nad zabytkami	39
6.	Kierunki działań dla realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami	40
6.1.	Sporządzenie gminnej ewidencji zabytków	40
6.2.	Rozpoznanie perspektyw tworzenia parków kulturowych na terenie Gminy	41
6.3.	Sporządzenie wykazu obszarów urbanistycznych, ruralistycznych obszarów krajobrazu kulturowego, otoczenia układów, zespołów i obiektów, zespołów i obiektów nieruchomości przeznaczonych, przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, do wpisu do rejestru zabytków z terenu Gminy	42
6.4.	Zasoby zabytków nieruchomości, ruchomych i dziedzictwa archeologicznego, które można wykorzystać dla tworzenia tras turystycznych, ścieżek dydaktycznych, organizacji festynów	43
6.5.	Sposoby realizacji poszczególnych celów gminnego programu opieki nad zabytkami, o których mowa w pkt 5 wraz z zadaniami	44
7.	Instrumentarium realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami	47
8.	Monitoring działania gminnego programu opieki nad zabytkami	48
9.	Wybrane zewnętrzne źródła finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami	49
	Materiały źródłowe	50

1. Wstęp

Dla realizacji zadania, jakim jest opieka nad zabytkami, gmina Miłosław podjęła działania na rzecz przyjęcia *Programu opieki nad zabytkami dla gminy Miłosław na lata 2010 – 2013*, zwanego dalej *Programem*.

Program został opracowany zgodnie z wytycznymi Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu zawartymi w piśmie z dnia 29.06.2007 r. znak WN – 4150/230/2007, *Raportem o stanie zabytków w Gminie Miłosław* opracowanym przez Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Poznaniu, Poznań, lipiec 2004 r. oraz publikacją Krajowego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków *Gminny Program Opieki Nad Zabytkami – Poradnik metodyczny* – praca zbiorowa, Warszawa, 2008.

Przedmiotem opracowania jest dziedzictwo kulturowe gminy Miłosław, w tym zabytki nieruchome i ruchome oraz archeologiczne, a jego nadrzędnym celem: określenie kierunków działań i wyznaczenie zadań służących ochronie i opiece nad zabytkami analizowanej gminy.

Gmina Miłosław położona w południowo – wschodniej Wielkopolsce, w powiecie wrzesińskim, ma charakter miejsko – wiejski, a siedzibą jej władz jest miasto Miłosław.

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego (*Ludność. Stan i struktura w przekroju terytorialnym*, stan na dzień 30.06.2009) gminę zamieszkuje 10.319 osób, z czego około 65% stanowią mieszkańcy obszarów wiejskich. Natomiast powierzchnia gminy wynosi 13.226 ha, przy czym w północnej części przeważa krajobraz rolniczy (pola uprawne), a południową część porastają lasy. Miłosław leży nad rzeką Miłosławką, a południowy skraj gminy przecina rzeka Warta.

Pierwsza pisana wzmianka o Miłosławiu pochodzi z 1314 roku. Miłosław był wówczas wsią, która dzięki położeniu na skrzyżowaniu traktów handlowych Poznań – Pyzdry i Września – Nowe Miasto, rozwijała się niezwykle szybko. Miłosław, leżący nad rzeką Miłosławką, był miastem prywatnym. Od XII do XVI w. był własnością Doliwów Miłosławskich. Prawa miejskie otrzymał najprawdopodobniej w XIV w., jednak dokładna data ich nadania nie jest znana. W 1539 roku, staraniem ówczesnych właścicieli – Piotra i Macieja Górskich, nastąpiła relokacja miasta na prawie magdeburskim, a herb Górskich na tle bramy symbolizującej prawa miejskie stał się herbem miasta. Wraz z odnowieniem praw miejskich nastąpił intensywny rozkwit miasta jako znaczącego ośrodka rzemiosła.

Na przełomie XVI i XVII w. miasto trawiły liczne pożary, a ten, który miał miejsce w 1599 roku, zniszczył niemal całe miasto. Miłosław odrodził się dopiero po 1777 roku, kiedy został zakupiony przez Macieja Nowinę Mielżyńskiego z Brudzewa. Spisał on umowę z mieszczanami dotyczącą podniesienia miasta z upadku, dzięki czemu Miłosław został odbudowany i stał się znaczącym ośrodkiem sukiennictwa.

Pod koniec XVIII w. w Miłosławiu rozwinął się również handel, a co za tym idzie stał się miejscem cotygodniowych targów oraz dorocznych jarmarków.

Najwybitniejszymi dziedzicami Miłosławia byli: Seweryn Mielżyński (1804 – 1872) i Józef Kościelski (1845 – 1911), którzy sprawili, że miasto stało się ważnym ośrodkiem polskości w zaborze pruskim. Jednak najdonioślejsze, w historii Miłosławia, wydarzenia wiążą się z Wiosną Ludów w 1848 roku, bowiem w mieście znajdował się jeden z obozów powstańczych.

Seweryn Mielżyński, po powrocie z emigracji, rozpoczął ożywioną działalność gospodarczą i kulturalną. W tym miejscu należy wspomnieć o działalności artystycznej hrabiego Mielżyńskiego, spod pędzla którego wyszły m.in. dwa obrazy znajdujące się w kościele św. Jakuba w Miłosławiu. Hrabia zasłużył się przede wszystkim jako kolekcjoner dzieł sztuki, a jego kolekcja malarstwa stanowi część zbiorów Muzeum Narodowego.

Natomiast hrabia Kościelski zgromadził jedną z najświetniejszych w Wielkopolsce prywatnych bibliotek. Był też fundatorem, pierwszego na ziemiach polskich, pomnika Juliusza Słowackiego. Spadkobiercą hrabiego był jego syn Władysław, po śmierci którego, na podstawie zapisu testamentowego jego żony Moniki, utworzono w Genewie Fundację im. Kościelskich. Fundacja wspiera młodych literatów w kraju i zagranicą, a Nagroda im. Kościelskich ma prestiżowe znaczenie. Od 2002 roku to właśnie Miłosław jest miejscem uroczystości, podczas której wręczana jest Nagroda.

Ziemia miłosławska, ze względu na ciekawą i bogatą przeszłość, obfituje w zabytki architektoniczne o wysokich walorach historycznych i estetycznych, charakterystyczne dla zabudowy małomiasteczkowej domy, zagrody i folwarki, a mieszkańcy pamiętający, często przekazywane z pokolenia na pokolenie, opowieści chętnie dzielą się nimi z turystami. Miłosław jest miejscem urokliwym, położonym w malowniczej scenerii. Bez wątpienia jego atrakcje zachęcają do poznania go bliżej.

CEL OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Nie ulega wątpliwości, że głównym celem *Programu* jest poprawa stanu zachowania zabytków położonych na terenie gminy, jak i wykorzystanie ich atrakcyjności na płaszczyźnie turystycznej.

Szczegółowe cele opracowania zostały określone w art. 87 ust. 2 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568 ze zm.) i przedstawiają się następująco:

- 1) włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych,

- wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- 2) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
 - 3) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
 - 4) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
 - 5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
 - 6) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
 - 7) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

1.1. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Podstawą prawną opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami jest art. 87 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, który nakłada na wójta, burmistrza, prezydenta miasta obowiązek sporządzenia na okres 4 lat gminnego programu opieki nad zabytkami. Jednocześnie cytowana ustawa obliuguje organ uchwałodawczy gminy (radę) do jego przyjęcia po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Z realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami sporządza się, co 2 lata, sprawozdanie, które wójt, burmistrz, prezydent miasta przedstawia radzie gminy.

2. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY ZASOBÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

W tym miejscu zostanie przeprowadzona analiza dokumentów strategicznych i planistycznych obowiązujących na terenie województwa wielkopolskiego pod kątem znaczenia ich ustaleń i zapisów dla dziedzictwa kulturowego gminy Miłosław.

W związku z powyższym analizie poddano:

- 1) Strategię rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 roku;
- 2) obowiązujący Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego wraz z projektem zmiany;
- 3) inne dokumenty, w tym:
 - Wielkopolski Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami na lata 2008 – 2011,
 - Strategię rozwoju turystyki w województwie wielkopolskim.

2.1. RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI Z OPRACOWANIAM WYKONANYMI NA POZIOMIE WOJEWÓDZTWA

2.1.1. STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2020 roku została zatwierdzona przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego w dniu 19 grudnia 2005 r. *Strategia* wyznacza pola dla przyszłych działań, w tym dla ochrony i kształtowania środowiska oraz jego zasobów, środowiska kulturowego oraz tożsamości narodowej i regionalnej.

Jednym z celów operacyjnych, wymienionych w *Strategii* jest wzrost znaczenia i zachowanie dziedzictwa kulturowego, który będzie realizowany poprzez:

- inwestycje w instytucje kultury,
- ochronę dorobku kulturowego,
- wsparcie działań powiększających dorobek kulturalny regionu,
- promocję kulturalną mieszkańców.

Strategia nie zawiera jednak zapisów dotyczących samej gminy Miłosław.

2.1.2. PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

Obowiązujący *Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego* przyjęty uchwałą Nr XLII / 628 / 2001 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 26 listopada 2001 r., opracowany został zgodnie z ustawą z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 1999 r., Nr 15, poz. 139). W 2005 roku, z inicjatywy Zarządu Województwa, Sejmik przystąpił do sporządzenia *zmiany Planu zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego*. Projekt *zmiany Planu* opracowano na podstawie ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu

przestrzennym (Dz. U. Nr 80, poz. 717 ze zm.).

Zgodnie z zapisami *Planu* do najistotniejszych uwarunkowań rozwoju gminy Miłosław należy zaliczyć:

- 1) miasto małe o znaczeniu lokalnym, znajdujące się w strefie oddziaływania Poznania oraz mające powiązania przede wszystkim z Wrześnią i Środą Wlkp.;
- 2) układ urbanistyczny miasta Miłosław wpisany do rejestru zabytków;
- 3) położenie w:
 - strefie wielofunkcyjnego rozwoju terenów otwartych oraz częściowo w strefie kulturotwórczej,
 - obszarze zagrożeń zrównoważonego rozwoju,
 - obszarze o niekorzystnych warunkach społeczno – gospodarczych,
 - obszarze koncentracji obiektów stanowiących zagrożenie dla środowiska;
- 4) w zakresie komunikacji:
 - linia kolejowa nr 281 o znaczeniu lokalnym,
 - droga krajowa nr 15,
 - droga wojewódzka nr 441 o natężeniu przekraczającym średnie natężenie ruchu dla Polski,
 - międzyregionalne drogi rowerowe;
- 5) brak szlaków historyczno – kulturowych.

Plan wyznacza dla gminy Miłosław następujące kierunki rozwoju i tak:

 - powiększenie obszaru Żerkowsko – Czeszewskiego Parku Krajobrazowego,
 - utworzenie parku kulturowego w centralnej i południowej części gminy.

2.1.3. INNE DOKUMENTY O ZASIĘGU WOJEWÓDZTWA, KTÓRYCH PROBLEMATYKA ZWIĄZANA JEST Z DZIEDZICTWEM KULTUROWYM

2.1.3.1. WIELKOPOLSKI WOJEWÓDZKI PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI NA LATA 2008 – 2011

Wielkopolski Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami na lata 2008 – 2011 został przyjęty przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego uchwałą Nr XVIII/243/07 z dnia 17 grudnia 2007 r. (Dz. Urz. Woj. Wlkp. Nr 9, poz. 220 z dnia 14 lutego 2008 r.). Podstawowym zadaniem *Programu* jest koordynowanie i stymulowanie działań na rzecz opieki nad zabytkami.

W Programie nie poruszono zagadnień związanych z dziedzictwem kulturowym gminy Miłosław.

2.1.3.2. STRATEGIA ROZWOJU TURYSTYKI W WOJEWÓDZTWIE WIELKOPOLSKIM

Sejmik Województwa Wielkopolskiego uchwałą Nr X/103/07 z dnia 25 czerwca 2007 roku uchwalił *Strategię rozwoju turystyki w województwie wielkopolskim*.

Dokument określa: priorytety, działania i zadania w zakresie rozwoju turystyki na poziomie województwa.

Zgodnie z analizą przedstawioną w *Strategii* powiat wrzesiński nie został zaliczony do grupy obszarów atrakcyjnych pod względem turystyczno – wypoczynkowym. Oszacowano jednak, że na terenie województwa wielkopolskiego sprzyjające warunki do uprawiania formy turystyki rowerowej, której rdzeń produktu stanowią walory środowiskowe i krajoznawcze, występują między innymi w powiecie wrzesińskim. Podobnie sprawa przedstawia się z turystyką kajakową. Ponadto, powiat, w granicach którego leży gmina Miłosław, posiada bardzo dobre warunki rozwoju turystyki tranzytowej.

3. ZASOBY DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY

W rozumieniu ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami „zabytkiem jest nieruchomość lub rzecz ruchomą, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową”.

3.1. OBIEKTY ZABYTKOWE NIERUCHOME O NAJWYŻSZYM ZNACZENIU DLA GMINY - WYKAZ

L.p.	Miejscowość	Obiekt	Nr rejestru	Data rejestru
ZESPOŁY FOLWARCZNE				
1.	Bugaj	zabudowania folwarczne tzw. "Bugaju"	963/A	1970
2.	Bugaj	bażantarnia	253/A	1968
PAŁACE I DWORY				
1.	Mikuszewo	pałac	2208/A	1991
2.	Miłosław	zespół pałacowo - parkowy	2304/A	1994
3.	Miłosław	oficyna pałacowa	1738/A	1975
4.	Miłosław	pałac – ruiny	2538/A	1959

5.	Nowa Wieś Podgórna	dwór myśliwski - piwnice	955/A	1970
ZABUDOWA MIESZKALNA				
1.	Bagatelka	dom dawnego nadleśnictwa	1916/A	1983
2.	Miłosław, ul. Zamkowa 20	dom	1915/A	1983
3.	Miłosław, Pl. Wiosny Ludów 14	dom	1914/A	1983
4.	Miłosław, Pl. Wiosny Ludów 24	dom "Bazar"	1924/A	1983
5.	Miłosław, ul. Wrzesińska 24	dom	2222/A	1992
OBIEKTY PRZEMYSŁOWE I GOSPODARCZE				
1.	Bugaj	kuźnia	1922/A	1992
OBIEKTY UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ				
1.	Czeszewo	karczma	959/A	1970
2.	Czeszewo	leśniczówka	2206/A	1991
3.	Miłosław	szkoła	105/A	1970
STANOWISKA I ARCHEOLOGICZNE				
1.	Biechowo	grodzisko pierścieniowate	49/Wlkp/C	1976
2.	Bugaj	grodzisko	50/Wlkp/C	1992
3.	Czeszewo	grodzisko stożkowate	51/Wlkp/C	1992
4.	Kębłowo	grodzisko pierścieniowate	52/Wlkp/C	1976
5.	Książno	cmentarzysko okresu żelaza	53/Wlkp/C	1976
6.	Orzechowo	cmentarzysko	54/Wlkp/C	1976
OBIEKTY SAKRALNE				
1.	Biechowo	klasztor pofilipiński, ob. plebania	416/A	1968
2.	Biechowo	kościół p.w. Narodzenia NMP	2463/A	1933
3.	Czeszewo	kościół p.w. św. Mikołaja	2464/A	1933
4.	Miłosław	kościół ewangelicki	1923/A	1983
5.	Miłosław	kościół p.w. św. Jakuba	954/A	1970
UKŁADY URBANISTYCZNE				
1.	Miłosław	układ urbanistyczny	2278/A	1993
PARKI				
1.	Biechowo	park (ogród przyklasztorny)	1982/A	1984
2.	Mikuszewa	park	1979/A	1984

Źródło: rejestr zabytków województwa poznańskiego i wielkopolskiego.

Na terenie miasta Miłosław znajduje się wiele interesujących obiektów świadczących o jego bogatej historii. Poza nietypowym rynkiem, omówionym szczegółowo w rozdziale

3.5.1., wznosi się tu okazały budynek "Bazaru" pochodzący z 1 poł. XIX w., następnie rozbudowany w 1897 roku. W jego parterze mieściły się restauracja i sklepy, a na piętrze pokoje hotelowe i sala widowiskowa.

Natomiast w najwyższym punkcie Miłosławia znajduje się kościół parafialny św. Jakuba, przy którym mieści się plebania z 2 poł. XIX w. Obecny murowany kościół powstał jako zbór luterański około 1620 roku z fundacji właściciela Miłosławia – Łukasza Górskiego, który przekazał go katolikom. Dziś świątynia jest budowlą o założeniu późnogotyckim, przebudowaną w stylu gotyku romantycznego. Kruchta i fragmenty nawy bocznej przesklepione są krzyżowo, a częściowo kolebkowo. Wyposażenie kościoła pochodzi głównie z XVII i XVIII w.

Przy ul. Zamkowej zachowała się stara szkoła – piętrowy budynek z neogotyckimi szczytami, wzniesiony w latach 1846 – 1848 według projektu Seweryna Mielżyńskiego. W 1897 roku został rozbudowany, a w 1966 roku dostawiono do niego pawilon na boisku szkolnym. W budynku tym mieścił się lazaret dla rannych w bitwie miłosławskiej.

Niedaleko szkoły wznosi się dawny kościół ewangelicki, zbudowany w latach 1870 – 1872, częściowo z funduszy króla pruskiego. Jego budowniczym był Polak Teofil Rakowski. Kościół jest budowlą jednonawową z wydzielonym trójbocznie zamkniętym prezbiterium, po bokach którego znajduje się niewielka zakrystia, a od południowej wysoka, kwadratowa wieża, nakryta dachem namiotowym. Wewnątrz nawę obiega drewniana empora, wsparta na drewnianych kolumnach. Teren przykościelny ogrodzony neogotyckim murem ceglanym z metalowymi kratami. Kościół został odrestaurowany i od 1977 roku mieściło się w nim Muzeum Ziemi Miłosławskiej, nad którym opiekę sprawował Miłosławski Ośrodek Kultury. Uchwałą Nr XXI/156/09 Rady Miejskiej w Miłosławiu z dnia 3 lutego 2009 r. nieruchomość zabudowana zabytkowym kościołem poewangelickim została przekazana w użyczenie na rzecz powiatu wrzesińskiego na okres 25 lat w celu realizacji zadań publicznych z zakresu kultury i ochrony dóbr kultury oraz promocji gminy Miłosław i powiatu wrzesińskiego.

Na zamknięciu osi średniowiecznego rozplanowania miasta rozciąga się rozległy park krajobrazowy z pałacem. Pałac był siedzibą właścicieli dóbr miłosławskich. Nieopodal bramy stoi dom ogrodnika zbudowany w 1854 roku. Jest to nieregularna i częściowo oszarpowana budowla, z piętrową częścią środkową i okrągłą wieżą (dziś obniżoną). Na niewielkim wzniesieniu parku stoi okazały pałac. Obecna budowla powstała w III etapach w ciągu XIX w. Najpierw powstała murowana budowla mieszkalna zwana altaną lub kasynem. Była to niewielka willa mieszcząca pokoje gościnne i reprezentacyjne. Rozbudował ją Seweryn Mielżyński o zachodnie skrzydło boczne z loggią i wieżą, a następnie o dwa skrzydła w elewacji południowej. W efekcie budynek uzyskał charakter willi w stylu włoskiego renesansu. Kolejnej przebudowy dokonał Józef Kościelski, który dodał od frontu symetryczne skrzydła i imponującą fasadę z czterokolumnowym portykiem jońskim, podwyższył wieżę,

zwieńczył elewację balustradą, czym nadał budowli cechy pałacu w stylu neorenesansowym. W czasie II wojny światowej pałac został częściowo spalony i wysadzony w powietrze. W latach 60. XX w. został zaadaptowany na szkołę, co wiązało się z całkowitą zmianą układu wnętrza. Obecnie swą sylwetą i malowniczym układem brył, z wielkim portykiem kolumnowym poprzedzonym schodami i wyniosłą, kwadratową wieżą, nawiązuje do kształtu, jaki uzyskał w końcu XIX w. Obok pałacu wznosi się piętrowa, neogotycka oficyna, złożona z kilku brył opiętych skarpami. W jej pobliżu stoi dawny dom stangreta (czworak), zbudowany w poł. XIX w., wchodzący już w skład zabudowań Bugaju.

W rejonie ul. Wrzesińskiej zachowało się kilka okazałych budynków z przełomu XIX i XX w., a wśród nich willa dawnego właściciela browaru z zabudowaniami browaru w głębi, oraz budynek Urzędu Gminy z pocz. XX w.

Na południe od miasta znajduje się miejscowość Bagatelka, w której na niewielkim wzniesieniu położony jest budynek dawnej leśniczówki, zbudowany w 1849 roku według projektu Seweryna Mielżyńskiego. Przed frontem budynku odsłonięto pomnik – kamień, ku czci trzech nadleśniczych, gorących patriotów: Filipa Skoraczewskiego, Władysława Wiewiórkowskiego i Władysława Żyżniewskiego.

Około 6 km od Miłosławia leży miejscowość Biechowo, w centrum której stoi późnobarokowy pofilipiński zespół klasztorny, zarządzany od 1969 roku przez ojców paulinów. Klasztor zbudowano w latach 1734 – 1750. Otoczony jest murem z bramą z końca XVIII w. W jego skład wchodzi kościół trójnawowy, halowy, z dwiema niskimi wieżami w fasadzie dobudowanymi po 1777 roku, nakrytymi hełmami stożkowymi w XIX w. Gruntownie odnowiony w latach 1969 - 1991 stanowi Sanktuarium Matki Boskiej Pocieszenia. Od zachodu do kościoła przylega klasztor nakryty polskim dachem łamanym, rozbudowany przez paulinów w 1995 roku. W zespole znajduje się także piękny ogród przyklasztorny.

W zespole folwarcznym w miejscowości Bugaj wznosi się oficyna – rządówka z 2 poł. XIX w. o charakterze pałacu eklektycznego. W 1965 roku dobudowano do niej dom dla emerytów ówczesnego PGR. W obszernym zespole budynków gospodarczych, zgrupowanych wokół obszernego podwórza o kształcie nieregularnego czworoboku, częściowo zachowały się zabudowania z poł. XIX w., wzniesione przez Seweryna Mielżyńskiego według wzorów francuskich, m.in. trzykondygnacyjny spichlerz z około 1860 roku, niewielka kuźnia z poł. XIX w. oraz masywny kompleks budynków gorzelni z 2 poł. XIX w. i dawnego browaru z końca XIX w., zaadaptowanego później na młyn. Niedaleko stoją budynki mieszkalne: ośmiorak z 2 poł. XIX w. oraz zespół 8 neogotyckich czworaków wzniesionych w poł. XIX w. według projektu Seweryna Mielżyńskiego.

W odległości około 1 km od Bugaju, na pagórku wśród lasu i stawów rybnych widnieje Bażantarnia, z romantycznym zameczkiem myśliwskim, zbudowanym w poł. XIX w.,

najpewniej według projektu Seweryna Mielżyńskiego. Zameczek w formie średniowiecznego zespołu obronnego, o rozczłonkowanej bryle, do którego od zachodu przylega wysoka, czworoboczna wieża o ściętych narożach, a od wschodu smukła, ośmioboczna wieżyczka o ostrosłupowym dachu, wyglądem przypominająca minaret. Zameczek częściowo otacza mur obronny z otworami strzelniczymi i krenelażem, niewysoką, okrągłą basztą narożną, malowniczą drewnianą czatownią o ozdobnej konstrukcji.

W centrum miejscowości Czeszewo znajduje się zabytkowa karczma o konstrukcji szachulcowej, zbudowana zapewne w końcu XVIII w., nakryta wysokim, czterospadowym dachem polskim łamanym. Jest to jeden z nielicznych tego typu obiektów zachowanych w Wielkopolsce. Niedaleko wznosi się drewniany kościół św. Mikołaja, zbudowany w 1792 roku, o konstrukcji zrębowej, kryty gontowym dachem, nad którym widnieje barokowa wieżyczka sygnaturki z hełmem. Jednonawowy, z węższym i niższym prezbiterium, przy którym od północy usytuowana jest zakrystia z przedsionkiem z 1927 roku, a przy nawie od południa – kuchta. W nawie obecnego kościoła widnieje polichromia z pocz. XX w. o motywach roślinnych.

W miejscowości Mikuszewo rozciąga się park krajobrazowy z 2 poł. XIX w. W parku wznosi się piętrowy, neorenesansowy pałac z około 1890 roku, o rozczłonkowanej bryle, z narożną, czworoboczną wieżą, zwieńczoną czworobocznym hełmem. Do pałacu prowadzi stara aleja lipowa. W sąsiedztwie pałacu znajdują się zabudowania pofolwarczne z 2 poł. XIX w., z dawną rządcówką.

Wszystkie obiekty zabytkowe zostały szczegółowo opisane przez Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Poznaniu na kartach ewidencyjnych.

3.2. OBIEKTY ZABYTKOWE NIERUCHOME WSKAZANE PRZEZ WIELKOPOLSKIEGO WOJEWÓDZKIEGO KONSERWATORA ZABYTKÓW DO UJĘCIA W GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW - WYKAZ

L.p.	Miejscowość	Obiekt główny	Elementy składowe
1	Bagatelka	Zespół leśniczówki	a) leśniczówka, mur., ok. poł. XIX; b) 2 budynki gospodarcze (połączone), mur., 2 poł. XIX
2	Białe Piątkowo	Zespół folwarczny	a) stajnia i obora, mur., 1878, b) obora, późn. owczarnia, mur., 4 ćw. XIX, c) chlewnia, późn. kurnik, mur., k. XIX, d) stodoła, późn. stodoła i owczarnia, mur., 4 ćw. XIX, e) spichlerz, , mur., 4 ćw. XIX, f) 2 dwojaki, ob. domy, mur., 2 poł. XIX, g) czworak, ob. dom, mur., 4 ćw. XIX, h) ośmiorak, ob. dom, mur., 4 ćw. XIX

3	Białe Piątkowo	Dom nr 15, mur., 1935	
4	Białe Piątkowo	Dom nr 16, mur., 1910	
5	Białe Piątkowo	Dom nr 18, mur., 2 dek. XX	
6	Białe Piątkowo	Dom nr 31, mur., k. XIX	
7	Biechowo	Zespół klasztorny Filipinów, ob. paulinów	a) kościół parafialny p.w. Narodzenia NMP, mur., 1734 - 1750, dokończony ok. 1765, wieże po 1777, hełmy wież XIX b) klasztor, ob. plebania, mur., 1734 - 1750, c) ogrodzenie z bramą, mur. i mur.-żel., k. XVIII, d) ogród, k. XVIII i XX
8	Biechowo	Szkoła, mur., XIX/XX	
9	Biechowo	Zespół folwarczny (dawne gospodarstwo klasztorne)	a) stajnia i chlewnia, mur., lata 20 XX, b) obora, ob. magazyn, mur., 4 ćw. XIX, c) dwójak, ob. dom nr 16, mur., 1923, d) czworak, ob. dom nr 22, mur., 4 ćw. XIX e) dom, ob. dom nr 37, mur., XIX/XX
10	Biechowo	Dom z częścią gospodarczą nr 2, mur., 1893	
11	Bugaj	Zespół zamczku myśliwskiego Mielżyńskich tzw. bażantarnia, mur., ok. poł. XIX,	a) zameczek, b) most arkadowy z amboną myśliwską drewn., c) budynek gospodarczy, d) mur obronny ze strzelnicami; proj. S. Mielżyński
12	Bugaj	Zespół folwarczny „Na Bugaju”	a) rządówka, mur., 2 poł. XIX, b) stajnia, mur., 4 ćw. XIX, c) stodoła, mur., 2 poł. XIX, d) spichlerz, mur., 2 poł. XIX, e) kuźnia, mur., ok. poł. XIX, f) gorzelnia, mur., 2 poł. XIX, g) browar, ob. młyn, mur., k. XIX, h) dom ogrodnika, mur., ok. poł. XIX, i) szklarnia, mur., k. XIX, j) ogrodzenie z 3 bramami, mur., ok. poł. XIX - k. XIX, k) 8 czworaków, ob. domów, mur., ok. poł. XIX, proj. S. Mielżyński, l) ośmiorak, mur., 4 ćw. XIX, m) szkoła, późn. przedszkole, mur., XIX/XX
13	Chlebowo	Szkoła, mur., pocz. XX	
14	Chlebowo	Zagroda nr 28	a) dom, drewn., pocz. XX, b) obora, mur., 1 ćw. XX
15	Chlebowo	Dom nr 22, mur., 4 ćw. XIX	
16	Chrustowo	Pozostałości zespołu folwarchznego	a) stajnia i chlewnia, ob. owczarnia, mur., 4 ćw. XIX, b) ośmiorak, mur., 4 ćw. XIX
17	Czeszewo	Zespół kościoła parafialnego p.w. Św. Mikołaja	a) kościół, drewn., 1792, b) dzwonnica, drewn., 1792 (?), c) plebania, mur., 1903
18	Czeszewo	Dom parafialny, mur., 1931	
19	Czeszewo	Szkoła, mur., 1 dek. XX	
20	Czeszewo	Karczma, szach., k. XVIII (?)	

21	Czeszewo	Zespół folwarczny	a) rządówka, mur., 4 ćw. XIX, b) dwojak, ob. dom nr 9, mur., 1 dek. XX, c) stodoła, mur., 4 ćw. XIX, d) magazyn, mur., 4 ćw. XIX
22	Czeszewo	Dom, mur., 1 dek. XX	
23	Czeszewo	Dom, mur., 1932	
24	Czeszewo	Dom, szach., 1 ćw. XX	
25	Czeszewo	Dom, mur., 1901	
26	Czeszewo	Dom, glin. oszalowany, 3. ćw. XIX	
27	Czeszewo	Dom, szach., 3 ćw. XIX	
28	Czeszewo	Dom, mur., pocz. XX	
29	Czeszewo	Dom, mur., 1904	
30	Czeszewo	Dom, mur., lata 20 - 30 XX	
31	Czeszewo-Budy	Zespół folwarczny	a) rządówka, mur., k. XIX, b) obora, mur., 1 ćw. XX, c) chlewnia, mur., 4 ćw. XIX, d) olejarnia, ob. skład, szach., 4 ćw. XIX
32	Franulka	Pozostałości zespołu folwarcznego	a) obora, późn. owczarnia, mur., 4 ćw. XIX, przedłużona po 1945, b) stodoła, późn. owczarnia, mur., 1877
33	Gorzyce	Zespół szkoły, ob. zagroda nr 12	a) szkoła, mur. pocz. XX, b) stodoła, szach., pocz. XX, c) budynek gospodarczy, mur. pocz. XX
34	Gorzyce	Zespół dworski	a) dwór, mur., 4 ćw. XIX, b) park krajobrazowy, 4 ćw. XIX, c) obora, ob. stodoła i magazyn, mur., k. XIX, d) stodoła, mur., 4 ćw. XIX, e) kuźnia, mur., 4 ćw. XIX, f) czworak, mur., 2 poł. XIX, g) sześćiorak, mur., 4 ćw. XIX
35	Gorzyce	Dom nr 5, mur., lata 20 XX	
36	Kębłowo	Szkoła, mur., 2 dek. XX	
37	Kębłowo	Zespół folwarczny	a) rządówka, mur., XIX/XX, b) obora, mur., k. XIX, c) stodoła, mur., k. XIX, d) czworak, mur., 2 poł. XIX, f) sześćiorak, mur., 4 ćw. XIX
38	Kozubiec	Pozostałości zespołu folwarcznego	a) spichlerz, mur., 1 ćw. XX, b) 2 czworaki, ob. domy, mur., 2 poł. XIX, c) ośmiorak, ob. dom, mur., k. XIX
39	Książno	Szkoła, mur., pocz. XX	
40	Książno	Skład kolonialny, mur., pocz. XX	
41	Książno	Dom nr 24, mur., 1910	
42	Książno	Dom nr 6, mur., pocz. XX	
43	Książno	Dom z cz. gospodarczą nr 13a, mur., 4 ćw. XIX	
44	Książno	Dom z cz. gospodarczą nr 25, mur., 2 dek. XX	

45	Książno	Dom nr 29, mur., 1910	
46	Książno	Dom nr 32, mur., 2 dek. XX	
47	Lipie	Zespół folwarczny	a) chlewnia i magazyn, mur., 4. ćw. XIX, b) dwór -gorzelnia, ob. biuro, mur., XIX/XX, przebud. pocz. XX, c) czworak, mur., 4. ćw. XIX, d) ośmiorak, ob. dom, mur., 1. dek. XX,
48	Mikuszewo	Zespół szkoły	a) szkoła, ob. dom nr 46, mur., pocz. XX, b) stodoła, mur., XIX/XX
49	Mikuszewo	Zespół zajazdu "Na rozdrożu"	a) zajazd, mur., 4. ćw. XIX, b) stodoła, szach. - mur., 4 ćw. XIX
50	Mikuszewo	Zespół dworsko – folwarczny	a) dwór, mur., ok.. 1890, b) rządówka, ob. dom, mur., k. XIX, c) dom pracowników gorzelni, ob. dom, mur., k. XIX, d) owczarnia, mur., 4. ćw. XIX, e) obora, późn. dom z częścią gospodarczą, mur., 4. ćw. XIX, f) owczarnia, ob. dom z częścią gospodarczą, mur., 4. ćw. XIX, g) stajnia, ob. dom nr 20, mur., 4. ćw. XIX, h) stodoła i obora, szach., 4 ćw. XIX, i) park krajobrazowy, k. XIX, j) kolonia mieszkalna: ob. domy, mur., 4. ćw. XIX
51	Mikuszewo	Zagroda nr 36	a) dom, mur., pocz. XX, b) budynek gospodarczy, mur. - drewn., pocz. XX
52	Mikuszewo	Dom nr 4, mur., 1908	
53	Mikuszewo	Dom nr 26, mur., 1914	
54	Mikuszewo	Dom nr 31, mur., 1 dek. XX	
55	Mikuszewo	Dom nr 45, mur., 1 dek. XX	
56	Mikuszewo	Dom, ob. poczta, mur., 4 ćw. XIX	
57	Mikuszewo	Stodoła, mur., 1 dek. XX	
58	Splawik k. Mikuszewa	Zespół leśniczówki	a) leśniczówka, mur., pocz. XX, b) stodoła, mur., lata 20 XX
59	Miłosław	Układ urbanistyczny poł. XV - k. XIX	
60	Miłosław	Zespół kościoła parafialnego pw. św. Jakuba	a) kościół (pierwotnie luterański), mur., ok. 1620, b) dzwonnica, mur., ok.1850, proj. S. Mielżyński (?), c) ogrodzenie, mur., poł. XIX, d) plebania, ul. Kościelna nr 8, mur., 4 ćw. XIX, e) rzeźba św. Wawrzyńca z pomnika Kosynierów
61	Miłosław	Kościół Ewangelicko - Augsburski, mur., 1872, wieża 1879	
62	Miłosław	Kaplica cmentarna, ul. Pałczyńska, mur., 4 ćw. XIX	

63	Miłosław	Magistrat (?), ob. UMG, ul. Wrzesińska, mur., 1 ćw. XX	
64	Miłosław	Szkoła, ul. Zamkowa, mur., ok. poł. XIX, proj. S. Mielżyński	
65	Miłosław, ul. Dworcowa	Zespół dworca kolejowego, ul. Dworcowa	a) dworzec, mur., lata 80 XIX, b) 3 domy nr 2, 4 i 6, mur., pocz. XX, c) dom, ul. Mostowa 3, mur., pocz. XX
66	Miłosław	Remiza strażacka, późn. łaznia miejska, ul. Wrzesińska, mur., pocz. XX	
67	Miłosław, ul. Poznańska	Zespół pałacowo-parkowy, ul. Poznańska	a) pałac, pierwotnie willa zw. altaną lub kasynem, mur., lata 20 XIX, b) oficyna, mur., ok. poł. XIX, c) dom ogrodnika, mur., ok. poł. XIX, d) brama, żel., XVIII, e) ogrodzenie, mur., ok. poł. XIX i XX, f) park krajobrazowy, przed poł. XIX, proj. S. Mielżyński, zmodernizowany XIX/XX,
68	Miłosław, ul. Dolna	Dom nr 1, mur., pocz. XX	
69	Miłosław, ul. Dolna	Dom nr 1a, mur., 1 ćw. XX	
70	Miłosław, ul. Dolna	Dom nr 3, mur., k. XIX	
71	Miłosław, ul. Dolna	Dom nr 4, mur., 4 ćw. XIX	
72	Miłosław, ul. Dolna	Dom nr 6, mur., pocz. XX	
73	Miłosław, ul. Dolna	Dom nr 7, mur., 4 ćw. XIX	
74	Miłosław, ul. Dolna	Dom nr 9, mur., 4 ćw. XIX	
75	Miłosław, ul. Dolna	Dom nr 10, mur., XIX/XX	
76	Miłosław, ul. Dolna	Dom nr 11, mur., 2 poł. XIX	
77	Miłosław, ul. Dolna	Dom nr 14, mur., 4 ćw. XIX	
78	Miłosław, ul. Dolna	Dom nr 15, mur., pocz. XX	
79	Miłosław, ul. Dolna	Dom nr 16, mur., 4 ćw. XIX	
80	Miłosław, ul. Kościelna	Dom nr 1, mur., 3 ćw. XIX	
81	Miłosław, ul. Kościelna	Dom nr 2, mur., k. XIX	
82	Miłosław, ul. Kościelna	Dom nr 3, mur., 3 ćw. XIX	
83	Miłosław, ul. Kościelna	Dom nr 6, mur., 3 ćw. XIX	
84	Miłosław, ul. Kręta	Dom nr 2, mur. pocz. XX	
85	Miłosław, ul. Łąkowa	Dom nr 4, mur., 1935	
86	Miłosław, ul. Niepodległości	Dom nr 4, mur., XIX/XX	
87	Miłosław, ul. Niepodległości	Dom nr 5, mur., k. XIX	
88	Miłosław, ul. Niepodległości	Dom nr 9, mur., 1905	
89	Miłosław, ul. Niepodległości	Dom nr 10, mur., 1 ćw. XX	
90	Miłosław, ul. Pałczyńska	Dom nr 3, ob. komisariat policji, mur., pocz. XX	
91	Miłosław, ul. Pałczyńska	Dom nr 6, mur., pocz. XX	
92	Miłosław, ul. Poznańska	Zespół domu nr 4	a) dom, mur., 4 ćw. XIX, b) stolarnia, mur., 4 ćw. XIX

93	Miłosław, ul. Poznańska	Dom nr 2, mur., 4 ćw. XIX	
94	Miłosław, ul. Poznańska	Dom nr 9, mur., lata 20 XX	
95	Miłosław, ul. Poznańska	Dom nr 13, mur., lata 30 XX	
96	Miłosław, ul. Poznańska	Dom nr 14, mur., 1913	
97	Miłosław, ul. Różowa	Dom nr 2, mur., 1911	
98	Miłosław, ul. Różowa	Dom nr 3, mur., lata 20-30 XX	
99	Miłosław, ul. Różowa	Dom nr 5, mur., 4 ćw. XIX	
100	Miłosław, ul. Różowa	Dom nr 8, mur., 1 dek. XX	
101	Miłosław, ul. Różowa	Dom nr 9, mur., 1937	
102	Miłosław, ul. Różowa	Dom nr 10, mur., l. 20–30 XX	
103	Miłosław, ul. Różowa	Dom nr 11, mur., k. XIX	
104	Miłosław, ul. Różowa	Dom nr 13, mur., 4 ćw. XIX	
105	Miłosław, ul. Różowa	Dom nr 20, mur., 1 ćw. XX	
106	Miłosław, ul. Różowa	Dom nr 22, mur., k. XIX	
107	Miłosław, ul. Różowa	Dom nr 23, mur., pocz. XX,	pozbawiony detalu elewacji
108	Miłosław, ul. Różowa	Dom nr 24, mur., lata 20 XX	
109	Miłosław, ul. Różowa	Dom nr 27, mur., 4 ćw. XIX	
110	Miłosław, ul. Różowa	Dom nr 28, mur., 4 ćw. XIX	
111	Miłosław, ul. Różowa	Dom nr 32, mur., pocz. XX	
112	Miłosław, ul. Różowa	Dom nr 43, mur., lata 40 XX	
113	Miłosław, ul. Różowa	Dom nr 58, mur., lata 40 XX	
114	Miłosław, ul. Sienkiewicza	Dom nr 2, mur., k. XIX	
115	Miłosław, ul. Sienkiewicza	Dom nr 3, mur., pocz. XX	
116	Miłosław, ul. Sienkiewicza	Dom nr 4, mur., k. XIX	
117	Miłosław, ul. Sienkiewicza	Dom nr 5, mur., k. XIX	
118	Miłosław, ul. Sienkiewicza	Dom nr 6, mur., 1 ćw. XX	
119	Miłosław, ul. Sienkiewicza	Dom nr 9, mur., 1 ćw. XX	
120	Miłosław, ul. Sienkiewicza	Dom nr 10, mur., 1 ćw. XX	
121	Miłosław, ul. Sienkiewicza	Dom nr 12, mur., 1902	
122	Miłosław, ul. Sienkiewicza	Dom nr 14, mur., pocz. XX	
123	Miłosław, ul. Sienkiewicza	Dom nr 15, mur., pocz. XX	
124	Miłosław, ul. Sienkiewicza	Dom nr 16, mur., k. XIX	
125	Miłosław, ul. Sienkiewicza	Dom nr 19, mur., pocz. XX	
126	Miłosław, ul. Sienkiewicza	Dom nr 20, mur., lata 20 XX	
127	Miłosław, ul. Sienkiewicza	Dom nr 21, mur., pocz. XX	
128	Miłosław, ul. Wiewiórowskiego	Dom nr 1., mur., 1 ćw. XX	
129	Miłosław,	Dom nr 3, mur., 1 ćw. XX	

	ul. Wiewiórowskiego		
130	Miłosław, ul. Wiewiórowskiego	Dom nr 6, mur., pocz. XX	
131	Miłosław, ul. Wiewiórowskiego	Dom nr 5, mur., lata 20 XX	
132	Miłosław, ul. Wiewiórowskiego	Dom nr 7, mur., lata 20 XX	
133	Miłosław, ul. Wiewiórowskiego	Dom nr 11, mur., lata 20 XX	
134	Miłosław, pl. Wiosny Ludów	Dom nr 2, mur., pocz. XX	
135	Miłosław, pl. Wiosny Ludów	Dom nr 4, mur., 1911	
136	Miłosław, pl. Wiosny Ludów	Dom nr 6, mur., 4 ćw. XIX	
137	Miłosław, pl. Wiosny Ludów	Dom nr 7, mur., lata 20 XX	
138	Miłosław, pl. Wiosny Ludów	Dom nr 8, mur., 1 ćw. XX	
139	Miłosław, pl. Wiosny Ludów	Dom nr 9, mur., 4 ćw. XIX	
140	Miłosław, pl. Wiosny Ludów	Dom nr 10, mur., 1 ćw. XX	
141	Miłosław, pl. Wiosny Ludów	Zespół domu nr 11	a) dom, mur., 4 ćw. XIX, b) gołębnik, mur. - szach., k. XIX
142	Miłosław, pl. Wiosny Ludów	Dom nr 12, mur., lata 20 XX,	
143	Miłosław, pl. Wiosny Ludów	Dom nr 14, mur., 1851, proj. Seweryn Mielżyński, przebud.	
144	Miłosław, pl. Wiosny Ludów	Dom nr 15, mur., lata 30 XX	
145	Miłosław, pl. Wiosny Ludów	Dom nr 16, późn. kino, mur., 4 ćw. XIX	
146	Miłosław, pl. Wiosny Ludów	Dom nr 17, mur., 4 ćw. XIX	
147	Miłosław, pl. Wiosny Ludów	Dom nr 18, mur., k. XIX	
148	Miłosław, pl. Wiosny Ludów	Dom nr 19, mur., pocz. XX	
149	Miłosław, pl. Wiosny Ludów	Dom nr 20, mur., pocz. XX	
150	Miłosław, pl. Wiosny Ludów	Dom nr 21, mur., lata 20 XX	
151	Miłosław, pl. Wiosny Ludów	Dom nr 22, mur., 4 ćw. XIX	
152	Miłosław, pl. Wiosny Ludów	Dom nr 23, mur., 4 ćw. XIX	
153	Miłosław, pl. Wiosny Ludów	Dom „Bazar”, nr 24, mur., pocz. XX	
154	Miłosław, ul. Wrzesińska	Dom nr 2, mur., 1 ćw. XX	
155	Miłosław, ul. Wrzesińska	Dom nr 4, mur., pocz. XX	
156	Miłosław, ul. Wrzesińska	Dom nr 5, mur., pocz. XX	
157	Miłosław, ul. Wrzesińska	Dom nr 6, mur., lata 20 XX	

158	Miłosław, ul. Wrzesińska	Dom nr 11, mur., 1 ćw. XX	
159	Miłosław, ul. Wrzesińska	Dom nr 21, mur., 1 ćw. XX	
160	Miłosław, ul. Zamkowa	Dom nr 1., mur., 1900	
161	Miłosław, ul. Zamkowa	Dom nr 2, mur., 4 ćw. XIX	
162	Miłosław, ul. Zamkowa	Dom nr 3, mur., pocz. XX	
163	Miłosław, ul. Zamkowa	Dom nr 4, mur., 3 ćw. XIX	
164	Miłosław, ul. Zamkowa	Dom nr 6, mur., 3 ćw. XX	
165	Miłosław, ul. Zamkowa	Dom nr 8, mur., pocz. XX	
166	Miłosław, ul. Zamkowa	Dom nr 10, mur., ok. poł. XIX	
167	Miłosław, ul. Zamkowa	Dom nr 12, mur., pocz. XX	
168	Miłosław, ul. Zamkowa	Dom nr 14, mur., pocz. XX	
169	Miłosław, ul. Zamkowa	Dom nr 15, mur., 3 ćw. XIX	
170	Miłosław, ul. Zamkowa	Dom nr 18, mur., 1868	
171	Miłosław, ul. Zamkowa	Dom nr 19, mur., 1894	
172	Miłosław, ul. Wrzesińska 24	Zespół Browaru Rabskiego	a) browar, mur., 1886-1887, bud. Rabski, b) 2 budynki gosp., mur., k. XIX, c) willa, mur., 1886-1887, bud. Rabski
173	Miłosław, ul. Sienkiewicza	Fabryka, mur., lata 20 XX	
174	Miłosław, ul. Pałczyńska	Młyn, ob. mieszalnia pasz, mur., 1 ćw. XX	
175	Nowa Wieś Podgórna	Urząd celny, mur., XIX/XX	
176	Nowa Wieś Podgórna	Szkoła, ob. dom nr 29, mur., 4 ćw. XIX	
177	Nowa Wieś Podgórna	Zagroda nr 14	a) obora, mur., 1 ćw. XX, b) chlew, mur., 1 ćw. XX
178	Nowa Wieś Podgórna	Dom nr 9, mur., 1895	
179	Orzechowo	Szkoła, ob. dom nr 14, mur., 1 dek. XX	
180	Orzechowo	Zespół dworca kolejowego	a) dworzec, mur., ok. 1900, b) 3 domy pracownicze, mur., pocz. XX: ul. Dębińska 2, ul. Dworcowa 16, ul. Kolejowa 1
181	Orzechowo, ul. Dworcowa	Dom nr 4, mur., 1 ćw. XX	
182	Orzechowo, ul. Klubowa	Dom nr 4, mur., 1905	
183	Orzechowo, ul. Klubowa	Dom nr 6, mur., 1 dek. XX	
184	Orzechowo, ul. Krótka	Dom nr 1, mur., 1 dek. XX	
185	Orzechowo, ul. Krótka	Dom nr 5., mur., 1 ćw. XX	
186	Orzechowo,	Dom nr 6, mur., 1927	

	ul. Miłosławska		
187	Orzechowo ul. Miłosławska,	Dom nr 64, mur., 1 ćw. XX	
188	Orzechowo, ul. Miłosławska	Dom nr 66, mur., 1 ćw. XX	
189	Orzechowo, ul. Poprzeczna	dom nr 2, mur., lata 20 XX	
190	Orzechowo, ul. Starowiejska	Dom nr 2, mur., 1914	
191	Orzechowo, ul. Starowiejska	Dom nr 8, glin., pocz. XX	
192	Orzechowo, ul. Starowiejska	Dom nr 9, szach., pocz. XX	
193	Orzechowo, ul. Starowiejska	Dom nr 15, późn. restauracja, mur., 1 ćw. XX	
194	Orzechowo, ul. Starowiejska	Dom nr 23, mur., 1912	
195	Orzechowo, ul. Starowiejska	Dom nr 28, mur., 1927	
196	Orzechowo, ul. Starowiejska	Dom nr 35, mur., 1927	
197	Orzechowo, ul. Szkolna	Dom nr 5, mur., 1914	
298	Orzechowo, ul. Szkolna	Dom nr 8, mur., 1 dek. XX	
199	Pałczyn	2 dróżnicówki kolejowe, mur., lata 20-30 XX	
200	Pałczyn	Pozostałości zespołu dworskiego	a) park krajobrazowy, k. XIX, b) rządcówka, mur., 1916, c) obora, mur., 4 ćw. XIX, d) chlewnia, mur., 4 ćw. XIX, e) 3 sześcioraki, mur., 4 ćw. XIX
201	Pałczyn	Dom nr 29, mur., 1910	
202	Pałczyn	Dom nr 35, mur., 1911	
203	Pałczyn	Obora w zagrodzie nr 36, mur., 2 dek. XX	
204	Rudki	Szkoła, mur., pocz. XX	
205	Rudki	Dom nr 9, mur., 1898	
206	Rudki	Dom, mur., 2 dek. XX	
207	Sarnice	Zespół leśniczówki „Sarnice”	a) leśniczówka, mur., 1 ćw. XX, b) budynek gospodarczy, mur., 1 ćw. XX
208	Skotniki	Dworek (?), mur., 4 ćw. XIX	
209	Skotniki	Stodoła w zagrodzie, mur, 1932	
210	Skotniki	Dom nr 19, mur., 2 dek. XX	
211	Skotniki	Dom nr 18, mur., 2 dek. XX	
212	Skotniki	Dom z częścią gospodarczą nr 68, mur., 2 dek. XX	
213	Skotniki	Dom nr 15, mur., 2 dek. XX	
214	Szczodrzejewo	Dom nr 22, mur., 1929	

Źródło: na podstawie Raportu o stanie zabytków w gminie Miłosław, Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Poznaniu, Poznań, 2004.

3.3. ZESPOŁY NAJCENNIJSZYCH ZABYTKÓW RUCHOMYCH NA TERENIE

Na terenie gminy Miłosław zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków to:

- 1) pod numerem 430/B na podstawie decyzji z 1994 r. - pomnik Juliusza Słowackiego dłuta Władysława Marcinkowskiego, usytuowany w parku, w mieście Miłosław. Jest to najstarszy powstały, w 1899 roku, na ziemiach polskich pomnik Wieszcza, ufundowany przez Józefa Kościelskiego, a wykonany z kremowego marmuru;
- 2) pod numerem 151/Wlkp/B na podstawie decyzji z 2009 r. - rzeźba św. Wawrzyńca z pomnika Kosynierów usytuowana przy kościele św. Jakuba w Miłosławiu. Przedstawia ona świętego w stroju kapłańskim z rusztem w dłoni. Zaprojektowana została przez Seweryna Mielżyńskiego i obecnie znajduje się na wysokim cokole Pomnika Kosynierów.

Pozostałe interesujące zabytki ruchome to:

- 1) bogate, barokowe wyposażenie kościoła pofilipińskiego, obecnie parafialnego ojców paulinów p.w. Narodzenia NMP w miejscowości Biechowo – początkowo zewidencjonowane zostały na 54 kartach, a w 2003 roku wykonano ewidencję uzupełniającą w postaci 60 kart;
- 2) w drewnianym kościele parafialnym p.w. św. Mikołaja w miejscowości Czeszewo wykonano ewidencję uzupełniającą w 1999 roku, w dalszej kolejności zaplanowano wpisanie do rejestru zabytków województwa wielkopolskiego całego wyposażenia i wystroju kościoła, a zwłaszcza posiadanej przez parafię późnogotyckiej rzeźby Madonna z Dzieciątkiem;
- 3) w wyniku uzupełnienia ewidencji zabytków w kościele parafialnym p.w. św. Jakuba Większego w mieście Miłosław, zwłaszcza w odniesieniu do zabytków pochodzących z czasów konserwacji i rozbudowy kościoła w XIX i na początku XX wieku, wszczęto postępowanie administracyjne związane z wpisem do rejestru zabytków zespołu wystroju i wyposażenia zabytkowego tego kościoła.

3.4. ZABYTKOWE CMENTARZE NA TERENIE GMINY

Na terenie gminy Miłosław znajduje się 7 zabytkowych cmentarzy, przy czym 3 w mieście Miłosław, a pozostałe w miejscowościach: Biechowo, Bugaj, Czeszewo i Orzechowo.

Cmentarze rzymskokatolickie są na bieżąco porządkowane i utrzymywane we właściwym stanie. Pielęgnowane są przez dzieci i młodzież szkolną oraz członków Koła Związku Kombatantów RP i Byłych Więźniów Politycznych – Koło Miłosław. Kombatanci

ściśle współpracują z Urzędem Gminy w Miłosławiu.

Na cmentarzu przykościelnym w mieście Miłosław stało kiedyś, wiele niezachowanych po dzień dzisiejszy, okazałych nagrobków. Aktualnie, przy wewnętrznym murze kościelnym znajdują się dwa groby poległych, w czasie niemieckiego nalotu na Miłosław w dniu 5 września 1939 roku – zbiorowy kryjący zwłoki trzech osób oraz plut. Waleriana Zielińskiego z 15. Pułku Ułanów Poznańskich. Groby te ocienia ogromna lipa. Natomiast po zewnętrznej stronie muru przykościelnego, usytuowany jest grobowiec przykryty betonową płytą z marmurową tablicą z 1968 roku noszącą napis: „Tu spoczywają kosynierzy miłosławscy polegli w Miłosławiu w roku 1848”. Pomnik ten wraz ze stojącą na nim figurą św. Wawrzyńca i sterzącymi kosami zaprojektowany został przez Seweryna Mielżyńskiego. W 1940 roku, na polecenie władz hitlerowskich, pomnik został rozebrany, a figura św. Wawrzyńca przeniesiona do kościoła. Rzeźbę w latach 70. XX w. postawiono na filarze muru przykościelnego, nad mogiłą kosynierów. Pomnik ten został zrekonstruowany z okazji 150. rocznicy bitwy pod Miłosławiem, która przypadła w 1998 roku. Obecnie figura św. Wawrzyńca ustawiona została na wysokim cokole Pomnika Kosynierów.

Również w mieście Miłosław mieści się cmentarz ewangelicki o powierzchni około 0,3 ha, założony w 1780 roku. Oprócz kilku rozbitych płyt nagrobnych, zachował się jeszcze grobowiec rodziny Schur Zberki z początku XX w. Grobowiec w formie szerokiej steli, ze ścianami z ciosów piaskowca, flankowanej dwoma kwadratowymi filarami. Niedaleko znajduje się także mogiła Olgi Schur zmarłej w 1945 roku, ozdobiona nagrobkiem z lat 80. ubiegłego stulecia.

Cmentarz, na mocy ugody z 1998 roku, został nieodpłatnie przekazany Parafii Ewangelicko – Augsburskiej w Poznaniu.

W okolicy ul. Pałczyńskiej w mieście Miłosław rozciąga się cmentarz miłosławski. Jest on miejscem pamięci narodowej, bowiem znajdują się tu groby uczestników walk powstańczych, wojen, ofiar hitlerowców i wielu zasłużonych dla miasta obywateli. Cmentarz założono w 1829 roku za miastem, przy drodze do Pałczyna. W 2 połowie XIX w. był on dwukrotnie powiększany, następnie w latach 90. XX w. Zajmuje powierzchnię około 3 ha.

Cmentarz otoczony jest w części ażurowym murkiem z czerwonej cegły, a w miejscu, w którym został powiększony otacza go betonowe ogrodzenie. Starszą część cmentarza przecinają aleje tuj i grabów, które wyznaczają poszczególne kwartały. Pośrodku wznosi się neogotycka kaplica grobowa Mielżyńskich, ufundowana przez Franciszkę Mielżyńską w 1873 roku. W krypcie pod kaplicą stoją trumny Franciszki i Seweryna, a ich syn pochowany został na cmentarzu, następnie do kaplicy przeniesiono jedynie tablicę nagrobną. Na cmentarzu spoczywa również Leon Kapliński - malarz portrecista, który dwa ostatnie lata życia spędził w Miłosławiu.

Najstarsze groby usytuowane są w kwaterze po lewej stronie od wejścia na teren

starego cmentarza. Najokazalszy nagrobek z około 1869 roku, ozdobiony kolumną ułamaną u góry, widnieje na mogile Marcelego Grochowskiego – działacza społecznego. Obok znajduje się grób Feliksa Pomiana Łubieńskiego – kapitana wojsk polskich. Zdobí go płyta nagrobna z piaskowca. Identyčną płytę posiada grób Zofii Lenartowiczowej z Szymanowskich – malarki (autorki znanego portretu Adama Mickiewicza). Na cmentarzu pochowanych zostało wielu znamienitych rodaków. Znajduje się tu też zbiorowa mogiła sześciu poległych powstańców wielkopolskich.

W nowszej części cmentarza, obsadzonej świerkami i ozdobnymi krzewami, w 1990 roku wybudowano obszerną kaplicę – dom przedpogrzebowy.

Cmentarz w miejscowości Biechowo założony został około 1925 roku. Znajdują się na nim stare nagrobki, niedaleko rosną dwie potężne sosny.

Natomiast w miejscowości Bugaj znajduje się cmentarz żydowski, którego powierzchnia wynosi 0,66 ha. Jest nieczynny i brak tu także jakiegokolwiek tablicy informacyjnej. Obecnie stanowi teren zielony pozbawiony śladów grzebalnictwa.

W 2004 roku gmina Miłosław przekazała go poznańskiej filii Związku Gmin Wyznaniowych Żydowskich. Gmina Żydowska deklaruje chęć uporządkowania cmentarza, jeśli tylko zgromadzi środki na ten cel. Gmina Miłosław zobowiązała się natomiast do jego ogrodzenia, co jak dotąd nie zostało zrealizowane.

W zachodniej części miejscowości Czeszewo, przy drodze do miejscowości Orzechowo rozciąga się cmentarz założony około 1920 roku, z wybudowaną w latach 90. kostnicą. Uwagę zwraca stary nagrobek ks. Jana Kantego Kowalskiego, proboszcza czeszewskiego. Natomiast na północnym skraju cmentarza znajduje się zbiorowa mogiła trzech radzieckich zwiadowców, zrzuconych jesienią 1944 roku na tyły wroga, którzy polegli pod Czeszewem.

Cmentarz w miejscowości Orzechowo położony jest przy przejeździe kolejowym. Założony przed II wojną światową z najstarszym nagrobkiem pochodzącym z 1935 roku. Mieszczą się tu dwie mogiły uczestników Powstania Wielkopolskiego.

3.5. KRAJOBRAZ KULTUROWY

3.5.1. OBSZAROWE WPISY DO REJESTRU ZABYTEKÓW

Decyzją z 30.09.1993 r. wpisano do rejestru zabytków województwa poznańskiego pod numerem 2278/A historyczne założenie urbanistyczne miasta Miłosław (załącznik graficzny).

Miłosław położony jest na jednym z pagórków Ozu Miłosławskiego. Posiada nietypowy układ urbanistyczny. Zabudowa miasta rozłożona jest nie wzdłuż osi ozu, lecz w poprzek, po

obu stronach wzniesienia, u podnóża którego, po południowej i północnej stronie, znajdują się podmokłe rynny polodowcowe, zajęte obecnie przez stawy rybne. Północną rynną płynie rzeka Miłosławka. Centrum Miłosławia stanowi rynek o kształcie trapezu, o wymiarach 145 m na 60 – 80 m. Swój obecny kształt uzyskał po częściowym zabudowaniu dawnego długiego i wąskiego placu targowego, który ciągnął się aż do kościoła św. Jakuba. Zabudowa rynku jest zwarta, przeważnie piętrowa, w układzie kalenicowym. Stojące tu domy pochodzą z różnych lat, począwszy od I poł. XIX w.

Oś widokowa łączy położony na lekkim wzniesieniu kościół parafialny z położonym na rozdrożu, na zamknięciu kompozycji, pałacem.

Założenie urbanistyczne miasta ma wartość historyczną i zabytkową i podlega ochronie konserwatorskiej.

3.5.2. PARKI KRAJOBRAZOWE

Południową część gminy Miłosław obejmuje Żerkowsko – Czeszewski Park Krajobrazowy utworzony na mocy ustawy o ochronie przyrody oraz rozporządzenia wojewody poznańskiego i kaliskiego z dnia 17 października 1994 r. (Dz. Urz. Woj. Poz. z 1994 r. nr 21, poz. 210), o którym jest mowa w rozdziale 4.4.

Oprócz wspomnianego parku, na terenie gminy odnaleźć można inne „oazy zieleni”, którymi są parki podworskie. Najcenniejszymi są te objęte ochroną konserwatorską.

1. Parki wpisane do rejestru zabytków.

Najciekawszy, a zarazem najpiękniejszy park znajduje się w mieście Miłosław, w zespole pałacowym przy ul. Zamkowej. Park założony został na początku XIX w., pierwotnie urządzony w stylu francuskim, a następnie został powiększony i urządzony w stylu parków romantyczno – angielskich przez Seweryna Mielżyńskiego. Kolejną osobą, która przyczyniła się do jego powiększenia i rozkwitu był Józef Kościelski, który wprowadził również regularne elementy w pobliżu pałacu (kwietniki, układ ścieżek). Rozległym park z pałacem poprzecinany jest licznymi alejkami, wokół których zlokalizowanych jest wiele pomnikowych drzew, a wśród nich imponujące dęby („Dąb Słowackiego”). Główne wejście do parku prowadzi przez ozdobną, neogotycką bramę murowaną, z kutą żelazną kratą o barokowych motywach. Przed pałacem rozciąga się obszerny trawnik dywanowy. Na bogaty drzewostan składają się w szczególności gatunki rodzime, w tym: graby, jesiony, lipy, olsze, robinie i dęby. Wśród drzew egzotycznych spotkać można miłorząb dwukłapowy, wiązowiec zachodni czy sofórę japońską. Ozdobą parku są także aleje, z których najokazalszą stanowi aleja grabowo - lipowa. Obecnie park ma kształt nieregularnego wieloboku o powierzchni 37,80 ha, z czego około 6 ha przypada na wody. W jego granicach

mieszczą się m.in. stawy, zadrzewione wyspy, a. nad urokliwymi kanałami poprzierzucane są malownicze mostki.

W 1990 roku podjęto prace rewaloryzacyjne, dzięki którym parkowi przywrócono w znacznym stopniu dawną świetność.

W późnobarokowym pofilipińskim zespole klasztornym, obecnie zarządzanym przez paulinów, w miejscowości Biechowo, położony jest ogród przyklasztorny o powierzchni 0,85 ha. Ogród o założeniu regularnym, ze starą aleją grabową zapewne z początku XX w., mieści na swym terenie ołtarz polowy z krzyżem i kopią obrazu Matki Boskiej Pocieszenia i figurami świętych po bokach.

Park krajobrazowy w miejscowości Mikuszewo o powierzchni 3,95 ha, powstał w 2 połowie XIX w. Posiada on elementy regularnego układu (alejki i szpalery) z okresu późniejszego. W parku wznosi się neorenesansowy pałac, do którego prowadzi stara aleja lipowa. Atutami parku są staw i kilka pomnikowych drzew (lipy, kasztanowce, buki, klon). Jednak wśród licznych gatunków drzew przeważają graby.

2. Parki proponowane przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków do ujęcia w gminnej ewidencji zabytków.

W miejscowości Gorzyce, w zespole folwarcznym, dwór otacza park krajobrazowy założony w 2 połowie XIX w. o powierzchni 2,20 ha, w części przydworskiej o kompozycji geometrycznej z późniejszego okresu. Do dworu prowadzi droga dojazdowa obsadzona żywopłotem głogowym. Na jego terenie rośnie okazały klon polny. Wśród 22 gatunków i odmian drzew dominują tu jesion wyniosły i robinia biała.

W obrębie zabudowań pofolwarczych, w miejscowości Nowa Wieś Podgórna rozciąga się park krajobrazowy z 1 połowy XIX w. o powierzchni 4,8 ha. Park poprzecinany szpalerami grabowymi, z kilkoma pomnikami drzew (głóg jednoszyjkowy, grab pospolity, jesion wyniosły, lipa drobnolistna, wiąz szypułkowy) zadrzewiony jest w głównej mierze grabami i jesionami. W północno – zachodniej części parku wznosi się budynek mieszkalny, a w jego narożniku – budynek dawnej szkoły. Ponadto park poprzecinany jest głębokimi rowami, pochodzącymi z okresu prowadzonych tu około 1900 roku prac melioracyjnych.

W miejscowości Pałczyn rozciąga się podworski park krajobrazowy założony w 1 połowie XIX w. o powierzchni 3,10 ha, w części ogrodzony zabytkowym ceglany murem. Park porasta liczny starodrzew z najliczniej występującymi robiniami, klonami jesionolistnymi i topolami.

Wszystkie parki posiadają dokumentację ewidencyjną wykonaną w latach 1985 – 1989.

Wszelkie prace, w tym rewaloryzacyjne związane z wycinką lub nasadzeniami drzew, w obrębie parków wymagają uzgodnienia z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków w Poznaniu.

3.6. ZABYTKI ARCHEOLOGICZNE

Zgodnie z art. 3 pkt 4 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami pod pojęciem „zabytku archeologicznego” należy rozumieć: „zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem”.

3.6.1. STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE WPISANE DO REJESTRU ZABYTKÓW – WYKAZ

Na terenie gminy Miłosław znajduje się 6 zabytków archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków.

L.p.	Miejscowość	Obiekt [nr ewid. działki]	Numer rejestru [data decyzji]
1.	Biechowo, stan. 9	grodzisko [86/1 i 86/2]	49/Wlkp/C [03.02.1976 r.]
2.	Bugaj, stan. 4	grodzisko stożkowe [43/1]	50/Wlkp/C [20.02.1992 r.]
3.	Czeszewo, stan. 1	grodzisko stożkowe [624]	51/Wlkp/C [19.01.1993 r.]
4.	Kębłowo, stan. 1	grodzisko [63/20]	52/Wlkp/C [22.01.1976 r.]
5.	Książno, stan. 1	cmentarzysko pradziejowe [97 i 99/1]	53/Wlkp/C [05.01.1976 r.]
6.	Orzechowo, stan. 2	cmentarzysko pradziejowe [118]	54/Wlkp/C [20.03.1976 r.]

Źródło: na podstawie rejestru zabytków województwa wielkopolskiego oraz Raportu o stanie zabytków w gminie Miłosław, Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków, Poznań, 2004.

Grodzisko pierścieniowate w miejscowości Biechowo pochodzi z okresu wczesnośredniowiecznego.

Grodziska stożkowe w miejscowościach Bugaj i Czeszewo pochodzą z X – XI w.

Grodzisko w miejscowości Kębłowo pochodzi z okresu wczesnośredniowiecznego.

Cmentarzyska pradziejowe w miejscowościach Książno i Orzechowo są cmentarzyskami ludności kultury pomorskiej, pochodzącymi z wczesnego okresu żelaza.

3.6.2. STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE O WŁASNEJ FORMIE KRAJOBRAZOWEJ

Na terenie gminy Miłosław stanowiskami o własnej formie krajobrazowej są:

- 1) grodzisko pierścieniowate w miejscowości Biechowo;
- 2) grodziska stożkowate w miejscowościach Bugaj i Czeszewo;
- 3) grodzisko w miejscowości Kębłowo.

Stanowiska archeologiczne, szczególnie te o własnej formie krajobrazowej, jak grodziska i kurhany, z uwagi na atrakcyjne położenie w lasach czy w okolicach jezior lub rzek, mogą stanowić dodatkową atrakcję jako element ścieżek dydaktycznych czy tras turystycznych.

3.6.3. STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE ZE WIDENCJONOWANE I WPISANE DO REJESTRU ZABYTKÓW – ZESTAWIENIE LICZBOWE

Zgodnie z *Raportem o stanie zabytków w gminie Miłosław*, w granicach gminy znajdują się 494 stanowiska archeologiczne z czego:

- 1) 6 grodzisk;
- 2) 431 osad;
- 3) 48 cmentarzysk;
- 4) 9 innych.

Zinwentaryzowane, w trakcie badań powierzchniowych, stanowiska archeologiczne występują głównie w obrębie terasy nadzalewowej rzeki Warty, na wzniesieniach wału terenowego oraz krawędziach i stokach terasy, niekiedy na cyplach. Stanowiska usytuowane są przede wszystkim wzdłuż dolin rzecznych, zajmując miejsca eksponowane w obrębie niewielkich cypli, jak wzdłuż doliny rzeki Miłosławki. Skupiska stanowisk znajdują się po obu stronach doliny między Chlebowem a Borzykowem. Pozostałości po dawnym osadnictwie odnotowuje się w rejonie miasta Miłosław, miejscowości Bugaj oraz Mikuszewo, wokół rozciągających się tam stawów rybnych i podmokłych łąk oraz wokół miejscowości Gorzyce i Biechowo.

4. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE OCHRONY ZASOBÓW DZIEDZICTWA KRAJOBRAZU KULTUROWEGO

4.1. STAN ZACHOWANIA ZABYTKÓW NIERUCHOMYCH, RUCHOMYCH I DZIEDZICTWA ARCHEOLOGICZNEGO

Stan zachowania zabytków nieruchomych w oparciu o wykonane, przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, karty przeglądowe.

Miejscowość	Obiekt	Stan zachowania*
OBIEKTY SAKRALNE		
BIECHOWO	klasztor	4
	kościół	5
CZESZEWO	kościół	5
MIŁOSŁAW	kościół parafialny	5
	kościół poewangelicki	4
ZESPOŁY FOLWARCZNE		
MIŁOSŁAW - BUGAJ	rządcówka	3
	spichlerz	4
	młyn	4
	gorzelnia	4
	stajnia	4
	kuźnia	5
PAŁACE I DWORY		
MIKUSZEWO	pałac	4
MIŁOSŁAW	pałac	4
	oficyna pałacowa	4
ZABUDOWA MIESZKALNA		
MIŁOSŁAW – BUGAJ	kolonia czworaków	4
MIŁOSŁAW	dom, pl. Wiosny Ludów 14	4
	dom, dawny hotel „Bazar” pl. Wiosny Ludów 24	4
	willa przy browarze ul. Wrzesińska 24	2
	dom, dawny Bank Spółdzielczy	4
OBIEKTY UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ		
MIŁOSŁAW - BUGAJ	zameczek myśliwski „Bażantarnia”	5
	leśniczówka „Bagatelka”	4
CZESZEWO	leśniczówka	5
	karczma	4
MIŁOSŁAW	szkoła	5

PARKI		
BIECHOWO	ogród	4
MIKUSZEWO	park	3
MIŁOŚLAW	park	5
UKŁADY URBANISTYCZNE		
MIŁOŚLAW	układ urbanistyczny	3
* 1- bardzo zły; 2 – zły; 3 – dostateczny; 4 – dobry; 5 – bardzo dobry		

Źródło: na podstawie Raportu o stanie zabytków w gminie Miłosław, Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Poznaniu, Poznań, 2004 oraz aktualizacji z czerwca 2009 r.

Obiektami wymagającymi pilnie wykonania prac remontowych są:

- willa przy browarze w mieście Miłosław – remont kapitalny dachu, stropów i elewacji (prace nie zostały podjęte),
- dom “Bazar” w mieście Miłosław – kontynuacja remontu elewacji, naprawa pokrycia dachowego (prace w toku),
- kościół w miejscowości Czeszewo – remont dachu, zabezpieczenie konstrukcji przed szkodnikami drewna (prace w toku),
- pałac w miejscowości Mikuszewo – kontynuacja remontu wnętrza, remont elewacji (prace w toku).

Do najlepiej zachowanych zabytków na terenie gminy Miłosław należą miejsca kultu religijnego: kościoły i klasztor wraz z ich otoczeniem, w których remonty prowadzone są na bieżąco i w zależności od potrzeb.

Stan zachowania zabytków ruchomych.

Jedynym z dwóch zabytków ruchomym wpisanym do rejestru zabytków jest pomnik Juliusza Słowackiego. Pomnik narażony bywa na ze strony wandalii na ustawiczne niszczenie. Właściciel – Gmina Miłosław przeprowadził jego kompleksową konserwację.

Stan zachowania zabytków archeologicznych.

Miejscowość	Obszar AZP	Obiekt	Stan zachowania*
BIECHOWO stanowisko 9	56-33/1	grodzisko	2
BUGAJ stanowisko 4	57-33/47	grodzisko	1
CZESZEWO stanowisko 1	58-33/9	grodzisko	1
KĘBŁOWO stanowisko 1	56-33/102	grodzisko	5
KSIĄŻNO stanowisko 1	56-33/46	cmentarzysko KP	4

ORZECHOWO stanowisko 2	58-33/42	cmentarzysko KP	4
* 1 – nie wymaga żadnych zabiegów konserwatorskich; 2 – wymaga zabezpieczenia i uzupełnienia ubytków w rzeźbie; 4 – wymaga badań sondażowych w celu ustalenia stanu zachowania substancji zabytkowej; 5 – wymaga oznakowania i odsłonięcia rzeźby			

Źródło: na podstawie Raportu o stanie zabytków w gminie Miłosław, Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Poznaniu, Poznań, 2004 oraz aktualizacji z czerwca 2009.

Grodziska w miejscowościach Bugaj i Czeszewo położone są w lesie, dzięki czemu nie zagraża im działalność gospodarcza człowieka. Natomiast grodziska w miejscowościach Biechowo i Kębłowo, z uwagi na położenie na łące, narażone są na zniszczenie w wyniku prowadzonej działalności. Grodzisko w miejscowości Biechowo jest częściowo zniszczone. Podobnie sytuacja przedstawia się z cmentarzyskami kultury pomorskiej w miejscowościach Książno i Orzechowo, które znajdują się na terenach upraw polowych i podlegają niszczeniu głęboką orką. Jednak dopiero ustalenie ich stanu zachowania zadecyduje o konieczności zmiany sposobu użytkowania gruntu lub przeprowadzenia badań ratowniczych na tych stanowiskach.

Najpoważniejszymi zagrożeniami dla stanowisk archeologicznych są inwestycje związane z prowadzeniem prac ziemnych. Mowa jest tu w szczególności o eksploatacji złóż metodą odkrywkową, budowie sieci i urządzeń infrastruktury technicznej oraz budynków. Aktualnie gmina nie zakłada budowy, w tym rozbudowy sieci infrastrukturalnych, poza remontem studni głębinowej w miejscowości Pałczyn oraz przebudową stacji uzdatniania wody w mieście Miłosław. Gmina zamierza wybudować salę sportową w miejscowości Bugaj. Jednak wszelkie prace ziemne będą prowadzone pod nadzorem właściwych służb ochrony zabytków.

Respektowanie wyznaczanych stref ochrony stanowisk archeologicznych na załącznikach graficznych przy sporządzaniu dokumentów planistycznych takich, jak: miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, decyzje o warunkach zabudowy i decyzje o lokalizacji inwestycji celu publicznego. Wprowadzenie zapisu w dokumentach planistycznych zapewniającego prawidłową ochronę archeologicznego dziedzictwa kulturowego w stosunku do stref występowania stanowisk archeologicznych oraz obszarów chronionych, tj.: historycznej zabudowy miasta, układów ruralistycznych, założeń pałacowo – parkowych, zabytkowych cmentarzy, obiektów wpisanych do rejestru zabytków i ujętych w ewidencji zabytków o następującej treści: „*Prace inwestycyjne, w tym ziemne związane z budownictwem i zagospodarowaniem terenu, w obrębie obszarów chronionych i stref występowania stanowisk archeologicznych, wymagają uzgodnienia z Wojewódzki Urzędem Ochrony Zabytków, który określi warunki realizacji inwestycji*”.

4.1.1. ZABYTKI BĘDĄCE WŁASNOŚCIĄ GMINY

Obiekty zabytkowe stanowiące własność gminną przedstawiono w tabeli.

Zespół pałacowy położony w mieście Miłosław przy ul. Zamkowej:

- 1) w pałacu mieści się Gimnazjum im. Juliusza Słowackiego;
- 2) w oficynie mieści się szkolna biblioteka i klasy lekcyjne;
- 3) dom ogrodnika użytkowany jest jako budynek mieszkalny;
- 4) zarówno brama, jak i ogrodzenie zostały odrestaurowane w 2 poł. 90. XX w.

Ponadto, gmina jest właścicielem obiektów, które nie zostały wpisane do rejestru zabytków, ale proponowane są do ujęcia w gminnej ewidencji zabytków. Są nimi:

- 1) czworak i ośmiorak w miejscowości Białe Piątkowo, użytkowane jako domy;
- 2) szkoła (w zespole szkoły) w miejscowości Mikuszewo wykorzystywana na cele mieszkaniowe;
- 3) młyn w mieście Miłosław przy ul. Pałczyńskiej, zaadaptowany na mieszalnię pasz;
- 4) szkoły w miejscowościach Nowa Wieś Podgórna i Orzechowo użytkowane jako domy.

Obiekty te są dzierżawione lub wynajmowane przez osoby prywatne i firmę, którzy utrzymują je w stanie zadowalającym. Mimo to oddanie tych nieruchomości zainteresowanym podmiotom z pewnością przyczyniłoby się do poprawy ich stanu i zachęciłoby do inwestowania w owe budynki.

Miejscowość	Obiekt
BIECHOWO	szkoła, mur., XIX/XX w.
CHLEBOWO	szkoła, mur., pocz. XX w.
CZESZEWO	szkoła, 1 dek. XX w.
KĘBŁOWO	szkoła, 2 dek. XX w.
KSIĄŻNO	szkoła, mur., pocz. XX w.
MIKUSZEWO	kolonia mieszkalna, obecnie dom nr 58, mur., 4 ćw. XIX w., w zespole dworsko – folwarcznym
MIŁOSŁAW	magistrat (?), obecnie UMG, mur., 1 ćw. XX w.
	szkoła przy ul. Zamkowej, mur., ok. poł. XIX w., proj. Seweryn Mielżyński (?)
	W zespole pałacowym przy ul. Zamkowej: 1) pałac, dawniej willa, mur., lata 20 XIX w., 2) oficyna, mur. poł. XIX w., 3) dom ogrodnika, mur., ok. poł. XIX w., 4) brama, żel. XVIII w., 5) ogrodzenie, mur., ok. poł. XIX i XX w.
	dom nr 9 przy ul. Poznańskiej 20, mur., lata 20. XX w.

	dom nr 13 przy ul. Poznańskiej 25, mur., lata 30. XX w.
	dom nr 3 przy ul. Różowej, lata 20 – 30. XX w.
ORZECHOWO	dom nr 66, mur., 1 ćw. XX w.
RUDKI	szkoła, mur., pocz. XX w.

Źródło: na podstawie informacji udzielonych przez Urząd Gminy w Miłosławiu.

4.2. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE ZE STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY MIŁOŚLAW

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Miłosław zostało sporządzone i uchwalone (uchwała nr XI/60/99 Rady Miejskiej w Miłosławiu z dnia 7 grudnia 1999 r. w sprawie uchwalenia studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Miłosław) na mocy ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 1999 r., Nr 15, poz. 139).

Obowiązujące *Studium gminy Miłosław* zawiera charakterystykę uwarunkowań:

- 1) wewnętrznych – wynikających z występowania obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów szczególnych – w ramach których podaje się, że ochronie na podstawie ustawy o ochronie dóbr kultury i ustawy o ochronie i kształtowaniu środowiska podlegają parki podworskie i wiejskie usytuowane w miejscowościach: Biechowo, Bugaj, Gorzyce, Mikuszewo, Nowa Wieś Podgórna i Pałczyn. Dodatkowo wskazuje się, że prawie wszystkie z nich wymagają rewaloryzacji i podlegają ochronie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków;
- 2) wynikających z ochrony dóbr kultury – zawierające spisy obiektów wpisanych do rejestru zabytków z podaniem zakresu i celu ochrony.

Część tekstowa *Studium* w rozdziale 4 opisuje uwarunkowania wynikające z ochrony dóbr kultury, w tym wymienione zostały obiekty wpisane do rejestru zabytków, załączony został wykaz zabytkowych parków oraz spis zabytków przeznaczonych do ujęcia w ewidencji.

Ponadto w części tekstowej *Studium* dotyczącej kierunków zagospodarowania gminy Miłosław, w rozdziale 2. Zasady określania stref polityki przestrzennej zapisano, że: „Zgodnie z pismem Woj. Konserwatora Zabytków w Poznaniu z dnia 30 czerwca 1999 r. wszelkie prace remontowo – budowlane oraz konserwatorskie prowadzone przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków oraz prace elewacyjne przy budynkach ujętych w ewidencji zabytków (także wymiana pokrycia dachowego, malowanie elewacji, wymiana stolarki okiennej i drzwiowej), wszystkie prace budowlano - inwestycyjne w granicach strefy ochrony konserwatorskiej miasta, wpisanej do rejestru zabytków, jak również prace podejmowane na

terenie zabytkowych parków (wycinki, nowe nasadzenia, prace pielęgnacyjne – porządkowe, podziały geodezyjne, lokalizacje nowych budynków, ogrodzenia) oraz prace na terenie zabytkowych cmentarzy winny być konsultowane z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Poznaniu i poprzedzone zezwoleniem”.

Dodatkowo, w rozdziale 4. Strefy polityki przestrzennej – ustalenia znajdują się zasady kształtowania zabudowy w obszarze objętym strefą ochrony konserwatorskiej w mieście Miłosław. I tak, w obrębie zwartej miejskiej zabudowy – wokół placu Wiosny Ludów – wzdłuż ulic: Wiewiórowskiego, Dolnej, fragmencie Różowej, Zamkowej, Kościelnej, Podgórnej, fragmencie Wrzesińskiej, wobec nowych uzupełnionych oraz istniejących modernizowanych budynków należy stosować zasadę nawiązywania do zabudowy istniejącej w zakresie: sposobu sytuowania budynków na działce, stosowania dachów, gabarytów zabudowy, stosowania detali architektonicznych. Jednocześnie wskazuje się, że omówione zasady mogą być w indywidualnych, uzasadnionych przypadkach dostosowywane do konkretnej sytuacji – w uzgodnieniu z WKZ. Podkreśla się, że obszar Miłosławia znajdujący się poza strefą ochrony konserwatorskiej powinien zachować ciągłość przestrzenną i kulturową w stosunku do obszaru zabytkowego.

W *Studium* podkreśla się, że w dziedzinie rozwijania turystyki kulturoznawczej gmina Miłosław jest szczególnie bogata, lecz walory te są wykorzystywane w niewielkim stopniu.

Wśród celów o charakterze przestrzennym i kulturowym można odnaleźć następujące zapisy:

- 1) budowanie tożsamości lokalnej mieszkańców;
- 2) pielęgnowanie zabytków, pamiątek historycznych, wszystkich przejawów kultury lokalnej;
- 3) dążenie do przywrócenia miastu Miłosław bardziej reprezentacyjnej funkcji np. muzealnej;
- 4) tworzenie spójnych układów urbanistycznych przy eksponowaniu obiektów zabytkowych;
- 5) propagowanie historii miasta i gminy;
- 6) dbałość o stosowanie historycznego nazewnictwa;
- 7) rozszerzanie prawnej ochrony obiektów o walorach historycznych i estetycznych.

Jako główne zadanie *Studium* wskazano: zapewnienie ochrony najcenniejszym wartościom kulturowym i środowiskowym.

4.3. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z MIEJSCOWYCH PLANÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

Zgodnie z ustawą z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. Nr 80, poz. 717 ze zm.) miejscowy plan jest aktem prawa miejscowego, a jego ustalenia kształtują, wraz z innym przepisami, sposób wykonywania prawa własności nieruchomości.

W miejscowym planie określa się obowiązkowo (...):

- 1) zasady ochrony i kształtowania ładu przestrzennego;
- 2) zasady ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego;
- 3) zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- 4) granice i sposoby zagospodarowania terenów lub obiektów podlegających ochronie, ustalonych na podstawie odrębnych przepisów.

Stosownie do § 4 pkt 4 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 26 sierpnia 2003 r. w sprawie wymaganego zakresu projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego ustalenia dotyczące zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej powinny zawierać określenie obiektów i terenów chronionych postanowieniami miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, w tym określenie nakazów, zakazów, dopuszczeń i ograniczeń w zagospodarowaniu terenów.

Obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego na terenie gminy Miłosław, to opracowania sporządzone pod rządami nieobowiązującej już ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym oraz ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Należą do nich:

- 1) uchwała Nr X/72/97 Rady Miejskiej w Miłosławiu z dnia 29 sierpnia 1995 r. w sprawie: miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego działek geodezyjnych nr 20 i 21 w Białym Piątkowie gm. Miłosław – brak ustaleń z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego, w tym archeologicznego;
- 2) uchwała Nr X/73/97 Rady Miejskiej w Miłosławiu z dnia 29 sierpnia 1995 r. w sprawie: miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów mieszkaniowych w Orzechowie w rejonie ulicy Akacjowej – brak ustaleń z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego, w tym archeologicznego;
- 3) uchwała Nr XXVI/147/97 Rady Miejskiej w Miłosławiu z dnia 11 sierpnia 1997 r. w sprawie: miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy mieszkaniowej w Białym Piątkowie w gminie Miłosław – brak ustaleń z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego, w tym archeologicznego;
- 4) uchwała Nr II/11/98 Rady Miejskiej w Miłosławiu z dnia 1 grudnia 1998 r. w sprawie: miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów działalności gospodarczej w rejonie ul. Mostowej w Miłosławiu – brak ustaleń z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego, w tym archeologicznego;

- 5) uchwała Nr II/12/98 Rady Miejskiej w Miłosławiu z dnia 1 grudnia 1998 r. w sprawie: miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu działalności gospodarczej z funkcją mieszkaniową w Białym Piątkowie – brak ustaleń z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego, w tym archeologicznego;
- 6) uchwała Nr XVII/88/2004 Rady Miejskiej w Miłosławiu z dnia 29 czerwca 2004 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu usług oświaty w miejscowości BUGAJ gm. Miłosław – zakres opracowania nie obejmuje zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej, określenia granic i sposobów zagospodarowania terenów lub obiektów podlegających ochronie, ustalonych na podstawie odrębnych przepisów z uwagi na nie występowanie wymienionych terenów i obiektów w obszarze opracowania;
- 7) uchwała Nr XII/83/08 Rady Miejskiej w Miłosławiu z dnia 29 stycznia 2008 r. w sprawie: miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z usługami w ORZETCHOWIE, rejon ul. Kasztanowej i Bukowej – zawiera ustalenie o treści: „Z uwagi na położenie w strefie występowania stanowisk archeologicznych inwestorzy są zobowiązani do zlecenia stałego nadzoru archeologiczno – konserwatorskiego nad całością prac budowlanych. Sposób realizacji wyżej wymienionego warunku należy ustalić z Wydziałem Archeologicznym Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Poznaniu”; natomiast na rysunku miejscowego planu oznaczona została symbolem graficznym strefa występowania stanowiska archeologicznego;
- 8) uchwała Nr XXV/170/09 Rady Miejskiej w Miłosławiu z dnia 30 czerwca 2009 r. w sprawie: uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z usługami w rejonie drogi krajowej nr 15 w Białym Piątkowie – zawiera następujące ustalenia:
 - a) prace remontowo-budowlane, prace konserwatorskie oraz prace elewacyjne przy budynkach przy budynkach nr 31 i nr 32 objętych ochroną konserwatorską (także zmiana pokrycia dachowego, malowanie elewacji, wymiana stolarki okiennej i drzwiowej) winny być konsultowane z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków i poprzedzone pozwoleniem,
 - b) w przypadku konieczności wymiany budynków nr 31 i nr 32 objętych ochroną konserwatorską obowiązuje:
 - zachowanie podobnego kształtu brył budynków - ich obrysów zewnętrznych, wysokości, rodzajów dachów,
 - zachowanie zasad rozplanowania elewacji,

- zastosowanie podobnych detali architektonicznych i podobnych materiałów wykończeniowych,
 - uzgodnienie projektu budynku z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków,
- b) z uwagi na położenie obszaru opracowania w strefie występowania stanowisk archeologicznych i dla ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego inwestor jest zobowiązany do prowadzenia badań archeologicznych podczas inwestycji związanych z zagospodarowaniem i zabudowaniem terenu, a wymagających prac ziemnych. Zakres badań archeologicznych, obowiązujący inwestora, winien być ustalony z Wydziałem Archeologicznym Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Poznaniu,
- c) nie określa się zasad ochrony dóbr kultury współczesnej z uwagi na nie występowanie takich obiektów na obszarze objętym planem;
- 9) uchwała Nr XXV/171/09 Rady Miejskiej w Miłosławiu w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z usługami, terenów zabudowy usługowej i terenów zieleni urządzonej w rejonie Stawu Pawelskiego w Miłosławiu – zawiera następujące ustalenia:
- a) część obszaru objętego planem położona jest na terenie historycznego założenia urbanistycznego miasta Miłosław wpisanego do rejestru zabytków pod numerem 2278/A decyzją WWKZ z dnia 30 września 1993 r. Strefa ochrony konserwatorskiej została wrysowana na rysunek planu. Wszelkie działania inwestycyjne w części objętej strefą ochrony konserwatorskiej należy uzgadniać z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków,
- b) dla ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego ustala się obowiązek uzgadniania z Wydziałem Archeologicznym Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Poznaniu prac ziemnych związanych z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu - przed uzyskaniem pozwolenia na budowę, w celu ustalenia zakresu badań archeologicznych obowiązującego inwestora.

4.4. WYNIKAJĄCE Z UWARUNKOWAŃ OCHRONY PRZYRODY I RÓWNOWAGI EKOLOGICZNEJ

Formami ochrony przyrody, ustanowionymi na podstawie ustawy o ochronie przyrody, na terenie gminy Miłosław są:

- 1) rezerwaty przyrody: „Czeszewski Las” i „Dwunastak”;
- 2) Żerkowsko – Czeszewski Park Krajobrazowy;

- 3) pomniki przyrody: „Aleja Lipowa” w miejscowości Bugaj, dąb „August” w miejscowości Czeszewo oraz dęby w miejscowości Sarnice.

Rezerwat przyrody obejmuje obszary zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym, ekosystemy, ostoje i siedliska przyrodnicze, a także siedliska roślin, siedliska zwierząt i siedliska grzybów oraz twory i składniki przyrody nieożywionej, wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, kulturowymi lub walorami krajobrazowymi.

Rezerwat przyrody „Czeszewski Las” został uznany rozporządzeniem Nr 35/2004 Wojewody Wielkopolskiego z dnia 26 marca 2004 r. w sprawie rezerwatu przyrody (Dz. Urz. Woj. Wielk. Nr 47, poz. 1093 z dnia 14 kwietnia 2004 r.). Jest rezerwatem leśnym położonym na terenie gmin Miłosław i Żerków. Celem uznania za rezerwat przyrody omawianego obszaru było zachowanie, ze względów naukowych i dydaktycznych, kompleksu naturalnego lasów i starorzeczy na terenie zlewowym Warty wraz z ich typową dla lasów łęgowych florą i fauną.

Rezerwat przyrody „Dwunastak” uznany zarządzeniem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 5 maja 1959 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody [(M. P. z 1959 r. Nr 50, poz. 228); obwieszczenie Woj. Wlkp. z dnia 4 października 2001 r. w sprawie ogłoszenia wykazu rezerwatów przyrody utworzonych do dnia 31 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Wlkp. Nr 123, poz. 2401)]. Jest również rezerwatem leśnym położonym na terenie gminy Miłosław. Celem jego uznania było zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych fragmentu grądu niskiego, łęgu i lasu mieszanego o cechach zespołów naturalnych.

Park krajobrazowy obejmuje obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania, popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju.

Żerkowsko – Czeszewski Park Krajobrazowy został utworzony rozporządzeniem wojewody poznańskiego i kaliskiego z dnia 17 października 1994 r. (Dz. Urz. Woj. Poz. z 1994 r. nr 21, poz. 210). Celem jego utworzenia była ochrona unikatowej, bardzo urozmaiconej rzeźby terenu, bogatych i ciekawych zbiorowisk roślinnych, rzadkich gatunków roślin i zwierząt, a także wartości kulturowych, związanych z interesującą przeszłością regionu.

Wartości historyczno – pamiątkowe objawiają się licznymi znaleziskami prehistorycznymi z różnych epok, cmentarzyskami oraz grodziskami. Swym zasięgiem obejmuje części gmin: Miłosław, Nowe Miasto n/Wartą i Żerków.

Jedynie park krajobrazowy nie posiada planu ochrony.

Plan ochrony zawiera w szczególności ustalenia do studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania

przestrzennego.

Pomniki przyrody ustanowione przez Radę Miejską w Miłosławiu to:

- „aleja lipowa” w miejscowości Bugaj obejmująca 70 sztuk lipy drobnolistnej,
- dąb „August” w miejscowości Czeszewo, który stanowi jeden dąb szypułkowy,
- dęby w miejscowości Sarnice obejmujące 3 sztuk dębów szypułkowych.

5. CELE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Zgodnie z art. 87 ust. 2 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 2568 ze zm.) celami gminnego programu opieki nad zabytkami są w szczególności:

- 1) włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- 2) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- 3) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- 4) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- 5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- 6) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- 7) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

6. KIERUNKI DZIAŁAŃ DLA REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

6.1. SPORZĄDZENIE GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW

Stosownie do art. 21 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami ewidencja

zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez gminy.

Wójt, burmistrz lub prezydent miasta prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy, objętych wojewódzką ewidencją zabytków.

Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 14 maja 2004 r. sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. Nr 124, poz. 1305) reguluje materię między innymi zakresu rzeczowego karty adresowej obiektu.

Karta adresowa zabytku zawiera w szczególności:

- wskazanie rodzaju zabytku,
- jego nazwę i miejsce położenia, z podaniem miejscowości, nazwy ulicy i numeru posesji oraz nazwy gminy i powiatu.

Kartę adresową włącza się do gminnej ewidencji zabytków po sprawdzeniu, czy dane zawarte w karcie ewidencyjnej są wyczerpujące i zgodne ze stanem faktycznym.

Gmina Miłosław podjęła działania zmierzające do opracowania kompleksowej gminnej ewidencji zabytków na podstawie kart ewidencyjnych i innych informacji dostępnych w zasobach Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Poznaniu. Prace nad gminną ewidencją zabytków zakończono pod koniec 2009 roku.

Prace nad sporządzeniem gminnej ewidencji zabytków obejmowały w szczególności:

- 1) określenie stosunków własnościowych;
- 2) ustalenie oraz wskazanie dokładnej lokalizacji (numery ewidencyjne nieruchomości);
- 3) wykonanie dokumentacji fotograficznej obiektu;
- 4) opis charakterystycznych detali architektonicznych;
- 5) zaktualizowanie informacji zawartych w wojewódzkiej ewidencji, a będących efektem dokonanych: rozbiórek, budów (rozbudowań) czy remontów obiektu.

W efekcie podjętych działań powstała ewidencja złożona z kart adresowych poszczególnych obiektów, która zostanie udostępniona zainteresowanym w formie elektronicznej oraz papierowej.

Gmina, zgodnie w wytycznymi Wielkopolskiego Urzędu Ochrony Zabytków w Poznaniu, zamierza zlecić, uprawnionej osobie, sporządzenie gminnej ewidencji zabytków archeologicznych w formie kart zespołu stanowisk archeologicznych. Gmina Miłosław planuje zakończyć prace nad sporządzeniem ewidencji zabytków archeologicznych w 2011 roku.

Gminna ewidencja, w dalszej kolejności, podlegać będzie uzupełnianiu i weryfikowaniu poprzez włączanie informacji, uzyskiwanych od Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, o wszystkich sukcesywnie odkrywanych reliktach przeszłości, niezależnie od charakteru badań.

6.2. ROZPOZNANIE PERSPEKTYW TWORZENIA PARKÓW KULTUROWYCH NA TERENIE GMINY

Utworzenie parku kulturowego jest jedną z form ochrony zabytków. Tworzy się go w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej.

Zadania w tym zakresie przekazane zostały w gestię samorządu terytorialnego – gminy. W tworzenie parków kulturowych zaangażowane są zarówno rada gminy, jak i jej organy wykonawcze. Sama decyzja o utworzeniu parku kulturowego podejmowana jest bowiem w drodze uchwały przez radę właściwej gminy (względnie uchwały dwóch lub więcej gmin albo związku gmin, jeśli park kulturowy położony ma być na ich obszarze), ona także zajmuje się zatwierdzaniem planu ochrony parku kulturowego, sporządzanego z kolei przez wójta, burmistrza lub prezydenta miasta). Działania organów gminy wymagają w tym zakresie uzgodnienia z właściwym wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Dla parku kulturowego sporządza się obligatoryjnie miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego.

Ponadto, na terenie parku kulturowego mogą być ustanowione zakazy i ograniczenia, o których mowa w art. 17 ust. 1 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, dotyczące:

- 1) prowadzenia robót budowlanych oraz działalności przemysłowej, rolniczej, hodowlanej, handlowej lub usługowej;
- 2) zmiany sposobu korzystania z zabytków nieruchomych;
- 3) umieszczania tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków niezwiązanych z ochroną parku kulturowego, z wyjątkiem znaków drogowych i znaków związanych z ochroną porządku i bezpieczeństwa publicznego, z zastrzeżeniem art. 12 ust. 1 powołanej ustawy;
- 4) składowania lub magazynowania odpadów.

Zgodnie z zapisami projektu *zmiany Planu zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego* na terenie województwa proponuje się utworzenie 23 parków kulturowych, w tym Miłosławskiego Parku Kulturowego Tradycji Ziemiańskiej.

Park ten miałby obejmować południowe tereny gminy Miłosław, a wśród nich: miasto Miłosław oraz miejscowości: Białe Piątkowo, Bugaj, Chrustowo, Kozubiec, Czeszewo, Orzechowo, Mikuszewo, Nową Wieś Podgórną i Chlebowo. Wymienione tereny obfitują nie tylko w najcenniejsze zabytki gminy, ale także zespoły folwarczne, zagrody czy liczne domy

o wysokich walorach architektonicznych w skali regionu, położone na malowniczych obszarach chronionych pod względem przyrodniczo – krajobrazowym.

**6.3. SPORZĄDZENIE WYKAZU OBSZARÓW URBANISTYCZNYCH,
RURALISTYCZNYCH OBSZARÓW KRAJOBRAZU KULTUROWEGO,
OTOCZENIA UKŁADÓW, ZESPOŁÓW I OBIEKTÓW, ZESPOŁÓW I OBIEKTÓW
NIERUCHOMYCH PRZEZNACZONYCH, PRZEZ WIELKOPOLSKIEGO
WOJEWÓDZKIEGO KONSERWATORA ZABYTEKÓW, DO WPISU DO REJESTRU
ZABYTEKÓW Z TERENU GMINY**

Potrzeby związane z wpisami do rejestru zabytków dotyczą:

1) obiektów nieruchomych:

L.p.	Obiekt	Miejscowość
1.	zespół dworsko – parkowy	Gorzyce
2.	dwór	Czeszewo – Budy
3.	browar	Miłosław
4.	park	Nowa Wieś Podgórna
5.	park	Pałczyn
6.	zespół leśniczówki	Sarnice

Źródło: na podstawie Raportu o stanie zabytków w gminie Miłosław, Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Poznaniu, Poznań, 2004.

2) obiektów ruchomych:

L.p.	Obiekt	Miejscowość
1.	zespół wystroju i wyposażenia w kościele parafialnym p.w. Narodzenia NMP	Biechowo
2.	zespół wystroju i wyposażenia w kościele parafialnym p.w. św. Mikołaja	Czeszewo
3.	pomnik Kosynierów Miłosławskich	Miłosław
4.	kapliczka przy ul. Pałczyńskiej	Miłosław

Źródło: na podstawie Raportu o stanie zabytków w gminie Miłosław, Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Poznaniu, Poznań, 2004.

6.4. ZASOBY ZABYTEKÓW NIERUCHOMYCH, RUCHOMYCH I DZIEDZICTWA ARCHEOLOGICZNEGO, KTÓRE MOŻNA WYKORZYSTAĆ DLA TWORZENIA TRAS TURYSTYCZNYCH, ŚCIEŻEK DYDAKTYCZNYCH, ORGANIZACJI FESTYNÓW

Z uwagi na licznie występujące zabytki wpisane do rejestru, obiekty znajdujące się w gminnej ewidencji zabytków, stanowiska archeologiczne oraz walory przyrody ożywionej i nieożywionej wyznaczenie atrakcyjnej trasy turystycznej wydaje się zasadne w południowej części gminy z uwzględnieniem miasta Miłosław.

Na analizowanym terenie mieszczą się wsie o bogatej i dobrze zachowanej zabudowie, położone w Żerkowsko – Czeszewskim Parku Krajobrazowym oraz dwóch rezerwach. Wytyczenie trasy rowerowej prowadzącej wzdłuż urokliwie meandrującej rzeki Warty, pośród lasów oraz zabytków, także archeologicznych, miejscowości Czeszewo, Orzechowo czy Kozubiec pozwolą cieszyć się użytkownikom zarówno widokami, ciekawą florą i fauną, jak i spełnią funkcję poznawczą w zakresie dziedzictwa kulturowego.

Natomiast ścieżki dydaktyczne można opracować w oparciu o poszczególne kategorie zabytków, na przykład:

- 1) ścieżka zespołów folwarcznych i ich pozostałości wiodąca przez Biechowo – Pałczyn – Kębłowo – Lipie – Franulka – Chrustowo – Mikuszewo – Czeszewo – Kozubiec – Bugaj – Białe Piątkowo;
- 2) ścieżka budownictwa sakralnego Czeszewo – Miłosław.

Miejscem organizacji imprez masowych w formie festynów z powodzeniem mógłby stać się zespół pałacowo-parkowy usytuowany w mieście Miłosław przy ul. Poznańskiej. Rozległe połacie parku krajobrazowego, monumentalne budowle oraz dobra dostępność komunikacyjna winny zostać częściej wykorzystywane we wskazanym celu.

6.5. SPOSOBY REALIZACJI POSZCZEGÓLNYCH CELÓW GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTEKAMI, O KTÓRYCH MOWA W PKT 5 WRAZ Z ZADANIAMI

Realizacja celów gminnego programu opieki nad zabytkami, które zostały określone w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, odbywać się będzie przede wszystkim poprzez: w pełni świadome, aktywne i konsekwentne korzystanie przez samorząd lokalny z jego kompetencji w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego. Część podejmowanych działań powinna być efektem współpracy pomiędzy sąsiadującymi ze sobą

gminami, jak i samorządem powiatu czy województwa. Wspólne przedsięwzięcia, ze względu na siłę przebicia i zaangażowanie większej liczby osób i instytucji, mają realną szansę na ich realizację.

Zadania służące realizacji celów *Programu* przedstawiono poniżej.

Zadanie	Podmiot odpowiedzialny	Termin realizacji
Udostępnienie <i>Programu opieki nad zabytkami dla gminy Miłosław na lata 2010 - 2013</i> na stronie internetowej Urzędu	Referat organizacyjny, kadr i edukacji Urzędu Gminy w Miłosławiu	2010
Udostępnienie <i>Gminnej ewidencji zabytków</i> na stronie internetowej Urzędu oraz w wersji papierowej w siedzibie Urzędu	Referat organizacyjny, kadr i edukacji Urzędu Gminy w Miłosławiu	2010
Kontrola oznakowania zabytków	Referat organizacyjny, kadr i edukacji Urzędu Gminy w Miłosławiu i Starostwo Powiatowe we Wrześni	2010
Termomodernizacja Gimnazjum im. Juliusza Słowackiego	Referat infrastruktury, ochrony środowiska, rolnictwa i leśnictwa Urzędu Gminy w Miłosławiu	od 2010
Termomodernizacja siedziby Urzędu Gminy w Miłosławiu	Referat infrastruktury, ochrony środowiska, rolnictwa i leśnictwa Urzędu Gminy w Miłosławiu	od 2010
Uzupełnienie i weryfikacja stanu tablic informacyjnych o obiektach zabytkowych stanowiących własność gminy	Referat organizacyjny, kadr i edukacji Urzędu Gminy w Miłosławiu	2011
Sporządzenie <i>Gminnej ewidencji zabytków archeologicznych</i>	Referat organizacyjny, kadr i edukacji Urzędu Gminy w Miłosławiu	do 2011
Wykonanie tablic, plansz lub map dla oznakowania ścieżek turystycznych związanych z popularyzacją zabytków	Referat organizacyjny, kadr i edukacji oraz Referat infrastruktury, ochrony środowiska, rolnictwa i leśnictwa Urzędu Gminy w Miłosławiu	od 2011
Rewitalizacja Placu Wiosny Ludów	Referat infrastruktury, ochrony środowiska, rolnictwa i leśnictwa Urzędu Gminy	od 2011

	w Miłosławiu	
Wykonanie ogrodzenia cmentarza żydowskiego w Bugaju	Referat infrastruktury, ochrony środowiska, rolnictwa i leśnictwa Urzędu Gminy w Miłosławiu	2012
Opracowanie zmiany Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy	Referat infrastruktury, ochrony środowiska, rolnictwa i leśnictwa Urzędu Gminy w Miłosławiu	2012
Przygotowanie uchwały Rady Miejskiej w Miłosławiu w sprawie udzielenia dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru	Referat organizacyjny, kadr i edukacji Urzędu Gminy w Miłosławiu	do 2013
Kontynuowanie akcji porządkowania i popularyzowania cmentarzy	Referat organizacyjny, kadr i edukacji oraz Referat infrastruktury, ochrony środowiska, rolnictwa i leśnictwa Urzędu Gminy w Miłosławiu	2010 – 2013
Nawiązanie współpracy z właścicielami zabytków oraz określenie zasad udostępniania tych obiektów zwiedzającym	Referat organizacyjny, kadr i edukacji Urzędu Gminy w Miłosławiu	2010 – 2013
Systematyczne gromadzenie informacji archiwalnych (map, pocztówek, fotografii) dotyczących dziejów miasta Miłosław we współpracy z mieszkańcami pamiętającymi z własnego doświadczenia lub z opowieści dawne, ważne wydarzenia	Referat organizacyjny, kadr i edukacji Urzędu Gminy w Miłosławiu i Miłosławskie Centrum Kultury	2010 – 2013
Udzielanie pomocy osobom zainteresowanym w kontaktach ze służbami ochrony zabytków w ramach planowanych prac rewitalizacyjnych	Referat organizacyjny, kadr i edukacji Urzędu Gminy w Miłosławiu	2010 – 2013
Informowanie w sposób indywidualny właścicieli zabytków o możliwościach i źródłach finansowania prac przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków	Referat organizacyjny, kadr i edukacji Urzędu Gminy w Miłosławiu	2010 i 2013 oraz w zależności od zmian przepisów
Prowadzenie monitoringu w zakresie zmian przepisów obowiązujących w dziedzinie opieki nad zabytkami i ochrony dziedzictwa kulturowego	Referat organizacyjny, kadr i edukacji Urzędu Gminy w Miłosławiu	2010 – 2013

Władze gminy powinny włączyć tematykę ochrony dziedzictwa kulturowego do

wszelkich dokumentów o charakterze strategicznym. Należy opracować nowe studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego dla gminy Miłosław, a także objąć miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego obszary wymagające szczególnej ochrony ze względu na uwarunkowania historyczne i przyrodnicze. W obrębie historycznego założenia miasta Miłosław należy ustalić zasady zagospodarowania przestrzeni, które respektować będą walory istniejącej tkanki miejskiej i zastany układ ulic i kwartałów zabudowy.

Istotnym zadaniem, jakie wyznaczyły władze samorządowe jest przeprowadzenie rewitalizacji rynku – Placu Wiosny Ludów w mieście Miłosław. Prace nad tym przedsięwzięciem są stosunkowo zaawansowane. Radni zaakceptowali projekt rewitalizacji centrum, aktualnie przygotowywany jest kosztorys. Dzięki podjętym staraniom Plac odzyska dawny charakter i stanie się wizytówką miasta.

Projekt zakłada powstanie dwóch stref: reprezentacyjnej i rekreacyjnej. Pierwsza zostanie zlokalizowana po stronie północnej, wokół pomnika – głazu ku czci strajkujących dzieci. Wokół pomnika ustawione zostaną ławki otoczone zielenią. Rynek otaczać będą drzewa.

Po stronie południowej, wokół klombu, na specjalnie w tym celu wykonanym wyższym poziomie terenu, zostanie wyznaczona część rekreacyjna, w której wybudowana zostanie toaleta publiczna i przeniesiony zostanie kiosk. Droga, aktualnie przecinająca plac, zostanie zlikwidowana. Płyta rynku, w zależności od posiadanych środków finansowych, zostanie pokryta kostką granitową albo betonową. Droga krajowa zostanie zwężona, a parkingi usytuowane obecnie bezpośrednio przy niej, zostaną oddzielone, przy zapewnieniu niezależnego dojazdu do miejsc postojowych. Przystanek autobusowy zostanie przeniesiony. Dodatkowo, wzdłuż wschodniej pierzei rynku powstaną parkingi.

Najpewniej rewitalizacja rynku będzie trwała kilka lat i będzie miała charakter etapowy. Warto zaznaczyć, że projekt rewitalizacji placu został sfinansowany przez Fundację „Tutaj Warto”. Fundacja jest Lokalną Grupą Działania utworzoną w celu stymulowania lokalnych inicjatyw na rzecz rozwoju obszarów wiejskich południowej części powiatu wrzesińskiego, jej siedzibą jest miasto Miłosław.

7. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Dostępne instrumentarium służące realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami

wynika z obowiązujących regulacji prawnych, ale także z realiów finansów publicznych i instrumentów prawno – ekonomicznych.

Instrumenty realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami można zaszeregować do następujących grup:

- 1) instrumenty prawne;
- 2) instrumenty finansowe;
- 3) instrumenty społeczne;
- 4) instrumenty koordynacji;
- 5) instrumenty kontrolne.

Do instrumentów prawnych należą:

- miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego jako akty prawa miejscowego,
- dokumenty (decyzje, postanowienia) wydawane przez wojewódzkiego konserwatora zabytków,
- lokalny program rewitalizacji,
- parki kulturowe,
- programy opracowywane na szczeblu krajowym i wojewódzkim w zakresie dziedzictwa kulturowego.

Do instrumentów finansowych należą:

- dotacje,
- subwencje,
- dofinansowania,
- nagrody,
- zachęty,
- fundusze europejskie.

Do instrumentów społecznych należą:

- edukacja,
- informacja,
- promocja,
- współdziałanie z organizacjami społecznymi,
- zwiększanie liczby miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Do instrumentów koordynacji należą:

- projekty i programy dotyczące dziedzictwa kulturowego zapisane w wojewódzkich, powiatowych i gminnych strategiach i planach rozwoju,

- plany związane z rozwojem infrastruktury technicznej,
- programy związane z ochroną i kształtowaniem środowiska,
- plany ochrony ustanowione dla parków krajobrazowych i kulturowych,
- program rewitalizacji,
- umowy i porozumienia.

Do instrumentów kontrolnych należą:

- aktualizacja gminnej ewidencji zabytków,
- monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego, w tym infrastruktury technicznej,
- monitoring stanu zachowania dziedzictwa kulturowego, w tym stanu technicznego obiektów zabytkowych.

8. MONITORING DZIAŁANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami nakłada na wójta, burmistrza, prezydenta miasta obowiązek sporządzania, co 2 lata, sprawozdań z realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami.

Wykonanie sprawozdania powinna poprzedzić ocena poziomu realizacji *Programu*, uwzględniająca:

- 1) wykonanie zadań przyjętych do realizacji w okresie czteroletnim obowiązywania *Programu*;
- 2) efektywność ich wykonania.

Ocena taka wykonywana jest na podstawie przyjętych kryteriów i wskaźników oraz wyników podejmowanych działań na rzecz realizacji *Programu*. Zestawienie propozycji kryteriów i wskaźników przedstawiono poniżej:

- 1) poziom, w ujęciu procentowym, wydatków budżetu gminy na ochronę i opiekę nad zabytkami;
- 2) wartość finansowa zrealizowanych kompleksowych programów rewaloryzacji i rewitalizacji oraz liczba obiektów poddanych rewaloryzacji w ramach tych programów;
- 3) wartość finansowa wykonanych prac remontowo – konserwatorskich przy zabytkach oraz liczba obiektów poddanych tym pracom;
- 4) poziom, w ujęciu procentowym, objęcia terenu gminy obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego;
- 5) liczba zrealizowanych konkursów, wystaw, działań edukacyjnych na terenie gminy;
- 6) liczba utworzonych, zmodernizowanych elementów infrastruktury służących

- funkcjonowaniu i rozwojowi turystyki kulturowej;
- 7) przeanalizowanie ilości i efektów spotkań z przedstawicielami służb konserwatorskich;
 - 8) ocena stanu utrzymania obiektów zabytkowych będących w gestii samorządu lokalnego.

9. WYBRANE ZEWNĘTRZNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Zasady finansowania opieki nad zabytkami określa ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Zgodnie z jej zapisami „osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna posiadająca tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego albo stosunku zobowiązaniowego finansuje prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy tym zabytku”.

Osoba fizyczna (...) może ubiegać się o udzielenie dotacji celowej z budżetu państwa na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy tym zabytku. Dotacji takich udziela również:

- minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego,
- wojewódzki konserwator zabytków,
- organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale.

Ponadto wsparcie finansowe mogą stanowić środki ze specjalnie powołanych do tego funduszy, w tym funduszy Unii Europejskiej.

MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE:

- *Raport o stanie zabytków w gminie Miłosław*, Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Poznaniu, Poznań, 2004.
- *Gminny Program Opieki Nad Zabytkami – Poradnik metodyczny* – praca zbiorowa, Krajowego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków, Warszawa, 2008.
- *Zabytki architektury i budownictwa w Polsce – Województwo Poznańskie*, Ośrodek Dokumentacji Zabytków, Warszawa, 1998.
- *Archeologia Powiatu Wrzesińskiego*, Stowarzyszenie Naukowe Archeologów Polskich Oddział w Poznaniu, Poznań – Września, 2003.

- *Miłosław*, Bogdan Kucharski, Wielkopolska Biblioteka Krajoznawcza, Poznań, 1997.
- *Rejestr zabytków województwa poznańskiego i wielkopolskiego* udostępniony na stronie WUOZ w Poznaniu.
- Dane z Urzędu Gminy w Miłosławiu.
- Dane z www.stat.gov.pl.

§ 2.Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Gminy Miłosław.

§ 3.Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od daty ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego.

UZASADNIENIE
DO UCHWAŁY NR XXXI/222/10
RADY MIEJSKIEJ W MIŁOSŁAWIU
z dnia 12 lutego 2010 r.

w sprawie przyjęcia Programu opieki nad zabytkami
dla Gminy Miłosław na lata 2010 – 2013

Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami, zgodnie z ustawą o samorządzie gminnym, zaliczona została do katalogu zadań własnych gminy. Realizacja wspomnianego obowiązku wyraża się między innymi poprzez sporządzenie gminnego programu opieki nad zabytkami, o którym mowa w art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz.1568 ze zm.).

Gminny program opieki nad zabytkami sporządza odpowiednio wójt, burmistrz, prezydent miasta, a przyjmuje go rada gminy po uzyskaniu opinii właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków. Horyzont czasowy programu wynosi 4 lata, przy czym po upływie 2 lat organ go opracowujący sporządza sprawozdanie, które przedstawia radzie gminy. Podstawą opracowania programu jest gminna ewidencja zabytków, a jego zasadniczym celem jest włączenie omawianej problematyki do systemu zadań strategicznych realizowanych na szczeblu gminy.

Burmistrz Gminy Miłosław sporządził Program opieki nad zabytkami dla gminy

Miłosław na lata 2010 – 2013 wraz z ewidencją zabytków znajdujących się w granicach gminy.

Omawiany Program został zaopiniowany przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, zgodnie z przepisami powołanej na wstępie ustawy.

Biorąc powyższe pod uwagę, podjęcie niniejszej uchwały jest zasadne.